

1372
1

8

ADALET DERGİSİ

**ADALET BAKANLIĞINCA
AYDA BİR YAYINLANMAKTADIR**

Yüksek Seçim Kurulu tarafından bastırılıp, Bakanlığımıza devredilmiş bulunan İlke Kararlarını havi kitapların, dönemleri ile satış fiyatları aşağıda gösterilmiştir.

Bu kitapların satışları ; Bakanlığımızca, diğer yayınların satışları gibi yapılmaktadır.

Sıra No.	Dönem veya yılı	Bedeli
1	Mayıs 1961 — Şubat 1962	2.90 TL.
2	Kasım 1962 — Şubat 1964	7.90 »
3	1964 — 1965	5.75 »
4	1966	2.90 »
5	1967	2.45 »
6	1968	8.00 »
7	1969	15.00 »

25 Kasım 1971

Devlet Mühürü

ADALET DERGİSİ

Yıl : 62

Kasım 1971

Sayı : 11

İ Ç İ N D E K İ L E R

İncelemeler :

Sayfa

BERKİ ALİ Himmet : Voli Ve Dalyan Tasarruf Hukuku Bakımından	681
ÇENBERCİ Mustafa : Yetki Uyuşmazlıklarında İtiraz Üzerine Verilmiş Adli Yargı Kararlariyle İlgili Bazı Sorun- lar	687
YÜCEL Dr. Mustafa : Suç Ve Ceza Sistemi	698
BAYKAL ALİ : Memurluk Görevinin İhmali Ve Kötüye Kulla- nılması Suçlarında Memura Kendi Aleyhine Görev verilmemesi	719
ÇETİNKAYA Mehmet : 5917 Sayılı Kanuna Göre Verilen İdarî Men Kararları İhtiyatî Tedbir Kararı İle Durdurula- bilirmi ?	723

Tercümeler :

Dr. TEPEBAŞILI İskender : Bir Doktorun Tedbirsizlik Dikkat- sizlik Ve Meslekte Acemilik Suretiyle Ölümüne Sebe- biyet Vermesi	729
---	-----

Tahliller :

SAATÇIOĞLU Cemil : Yargıtay İçtihatlarının Eleştirilmesi ...	732
UYŞAL Sâdi : 10/6/1968 Gün Ve 1/12 Sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı Ve Ağaçlandırma Gideri Üzerine Bir İnceleme	735

Kronik

ERGÜL Hüseyin Cahit : Hukuk Yayınları	739
---	-----



691

A D A L E T D E R G İ S İ

ADALET BAKANLIĞINCA AYDA BİR YAYINLANIR

BASIN KANUNUNA BİR MADDE EKLENMESİNE DAİR 6026 SAYILI
KANUNA GÖRE İDARE EDEN :
HÜSEYİN CAHİT ERGÜL

ADALET DERGİSİNDE YAYINLANACAK TÜRK HUKUK UYGULAMA-
SINDA YARARLI GÖRÜLEN İLMÎ İNCELEMELERİN SAYFASINA 30,
TERCÜME YAZILARIN SAYFASINA 25, TENKİT, TAHLİL, KRONİK,
MESLEKİ VE DERLEME GİBİ YAZILARIN SAYFASINA 20 LİRA ÜC-
RET ÖDENİR.

ADALET DERGİSİNDE YAYINLANAN YAZILARDA BELİRTİLEN
DÜŞÜNCELER YAZI SAHİPLERİNE AİTTİR.

ADALET DERGİSİNİN SAYISI 2 LİRA, YILLIK ABONESİ 24 LİRADIR.

ABONE OLMAK İSTEYENLER, ABONE BEDELİNİ, BULUNDUKLARI
YER MALİYESİNE YATIRARAK KARŞILIĞINDA ALACAKLARI
MAKBUZU, DOĞRUDAN DOĞRU YAKANLIK YAYIN
MÜDÜRLÜĞÜNE GÖNDERMELİDİRLER.

X VOLİ VE DALYAN TASARRUF HUKUKU BAKIMINDAN X

340 + 630

Yazan : Ali Himmet BERKİ

Gayrimenkule ait eserlerde tafsilat verilmiyen voli ve dalyana dair 1953 tarihinde bir eser neşrederek etraflıca izahlarda bulunmuştum.

Deniz, göl ve nehirlerde hususile İstanbul ve Çanakkale boğazları ile Marmara sahillerinde vaktile tesis olunarak tapuya geçmiş bir hayli voli ve dalyan mahalleri vardır.

Bunlar üzerinde arasıra ihtilaf ve dâvalar tahaddüs etmekte ve mahkemelerde neticelenen hadiseler Temyiz mahkemesine intikal etmektedir.

Zikri geçen eserin matbu nushaları kalmamış ve sonraları Temyiz Mahkemesince mühim bazı kararlar verilmiştir. Genç hukukçularımıza bu servet menbaları ve Temyiz kararları hakkında topluca bilgi vermenin faideli olacağını düşünerek bir makale mevzuu yaptım.

Voli ve Dalyan tabirlerinin menşeyini ve hangi lisana mensup olduğunu zikri geçen eserde araştırmış idim. Tatbikatla ilgisi olmadığından neticeyi tekrara lüzum görmiyerek asıl mevzua geçiyorum.

VOLI : Sahillerden sulara yayılıp iki kolundan el ile karaya çekilen balık ağlarına Voli, bu ağların çevrildiği mahalle voli mahali denir. Volilerde ağlar daima karaya çekilir. Kayığa çekilenlerde vardır. Açıklarda kayıklara çekilen ağlara voli denmez volilerde mevsime göre ağ kullanılır. En çok kullanılan Manyat ve iğrip - denilen ağlardır. Bunlar cesamet ve donatım itibarile ayrı ayrı nam alır.

Manyat'da iğripe benzer ve iğrip gibi kullanılırsa da iğripten de küçüktür.

Balıkçılardan öğrendiğime göre volilerden bazısının ağı tuttukları balıkları muhafazaya ve çalışanların ikametine mahsus yerler olup bazılarının ise yoktur. Karada yeri olmıyanlar her hangi bir suretle burada yerleri olanlara uyusulur uyusamazlarsa ağlarını kayığa çekerler ve balıklarını kayığa boşaltırlar.

Bidayetten başlayarak Devleti Osmaniyede fetih olunan yerlerde voli ve dalyan tesisleri faideli karşılanarak kabul olunmuş ve nev'ilerine göre alım satım ve tevarüs ve intikal gibi muameleler ceryan edegelmiştir. Bu muameleler şeriye mahkemelerince vesikaya bağlanırdı.

Balık avcılığı insanlar kadar eskidir. ve aletleri ilk zamanlarda basit ve iptidai bir halde iken zamanla bu günkü şekilleri almıştır. Zamanımızda balık avcılığı için muhtelif ağlar ve aletlerle avlanma vasıtaları vardır. Bunların isim ve resimleri deveciyan karakin Efendinin «BALIK VE BALIKÇILIK» adlı eserinde yazılıdır. ve bazılarında balıkçılarca malumdur. meşhurları her nev'i ile voli ve dalyandır.

Voli ve Dalyanların tapuda bazılarının sınırları gösterilmiş ve bazılarının mevkilerinin beyanı ile iktifa edilmiştir. Gösterilen sınırlar karadan olan sınırlardır. Deniz, Göl ve Nehirler içine doğru sınırlar yazılmamıştır. Bunlar taammül - ile yani ötedenberi nerelere kadar kurulmuş olması ile taayyül eder. taammül bilirkışı beyanı ile anlaşılır.

TASARRUF HAKKI BAKIMINDAN VOLİ :

Voli mahalleri sahibinin mülki değildir. Yalnız bunların bu yerlerde belirli kayıt ve şartlar dairesinde balık avlamak suretile intifa hakları vardır.

Bu hakları kullanırken belirli sınırları geçmemek ve devletçe mevzu kayıtlara ve mevcut taammüle riayet etmek iktiza eder.

Sahilde yerleri olmıyan veya yerleri olan volilerde bu yerlerin nev'ine göre alım, satım, ferağ ve hibe ve tevarüs gibi tasarruf ve muameleler ve müşterek volilerde hissedarlardan birisi hissesini hissedar olmıyan birine satarsa şufa cereyan eder. M. Kanun 632 maddesine ve aşağıda dalyan bahsindeki temyiz kararına bakınız.

Bu günkü mevzuata göre temlik tasarruflar tapuda yapılmadıkça muteber olamaz. Satış vaitleri noter senedi ile yapılır adi senetle yapılacak vaitlerin hükmü yoktur.

Tapuda kaydı olmıyan voliler kadimdenberi muris ve varisler tarafından kurula gelmiş ise muracaat vukuunda bu hakkın tescil olunması gerekir.

Voli mutasarrıfları ötedenberi cari taammüllere riayet etmek şartı ile volilerinde bizzat veya ahara icar suretile tasarruf ederler. Ne devlet müesseseleri ve ne de fertler tarafından bu hak - ihlâl edilemez.

Meselâ : Voli yerlerin dahilinde voli çevirmeğe manî tesisat yapılamaz ve kablo geçirilemez ve her hangi bir şahıs bu saha dahilinde voli çeviremez. Meğerki hilâfında bir taammül bulunsun. Aksi halde men olunmakla beraber tevlit edecek zararı zamin olur.

Bu esaslara binaendirki voli mahalline iskele yapılmış olmasından mütevellit bir dâva neticesinde asliye hukuk mahkemesince iskelenin Hedmine ve beş senelik ecrimisil tahsiline müteallik verilen bir hükmü Temyiz Mahekmesi 1. Hukuk Dairesi 30/12/1952 Tarihli kararı ile bozmuştur.

Bu bozma kararı hulasatan şu noktaları ihtiva etmektedir :

1 — Voli mahallerinde sahiplerinin yalnız balık avlamak hakları vardır.

2 — Hadisede bu hakkın ihlâl edilip edilmediğinin lâıykı veçhile araştırılması gerekir.

3 — Voli sahipleri balık mevsiminde faaliyet halinde olup bunun haricinde başkalarının denizden intifama mumanaat edemeyeceklerine mebni vapur yanaşmadığı zamanlar veya daimi surette iskelenin bu intifa manî olup olmadığı hususu vazıh bir şekilde tesbit olunması lazımdır.

4 — Talep haksız bir fiil dolayısıyla tazminat isteğinden ibaret bulunduğu cihetle zaman aşımı def'inin buna göre tetkiki gerekirken ecrimisil mahiyetinde talakkisile beş senelik süre tatbiki kanuna muhaliftir.

Görülüyorki bu karar o kadar vazih olmamakla beraber voli sahiplerinin ihlâl edilemeyeceği esasını kabul ile hadisede bu hakkın ne hakları sebep ve suretle ihlâl edildiğinin kat'î ve vazih surette tesbitini emretmektedir.

Yukarıda kayıt ettiğimiz veçhile birde sürütme ağları vardırki açık denizlerde yelkenli gemilere çekilir. Zabıtayısıaydiye nizamnamesile Boğaz- içi dahil olmak üzere Marmara sahillerile Çanakkale boğazı haricine kadar gerek sahillerde ve gerekse körfez ve limanlar dahilinde ve açıklarda vapur ve yelkenli sandallarla sürütme suretile balık avlamak menedilmiştir.

Bu memnuiyet boğazlar haricindeki serbest denizlerde Türk sahillerindeki kara suları sahasına münhasır olduğu halde Marmara denizinde kara sularına hasredilmemesi Marmara denizinin kapalı deniz olması hasebile Devletin hakimiyeti altında bulunmuş olmasındadır.

ÜÇ SENE İŞLETİLMİYEN VOLİLER :

830 No. Kanun mucibince sahillerde denizden veya şahıs tasarruf ve mülkiyetine taalluk etmiyen karadaki sulara ifraz ve isale suretiyle balık avlamak için voli ve dalyan ittihaz edilmiş mahalleri eshabı gerek bizzat ve gerek ahara icra suretile işletmiyerek üç sene metruk bırakılmaları takdirde mezkur mahaller üzerindeki hakkı tasarruf ve intifa her kime ait olursa olsun sakıt olarak Maliye Hazinesine intikal eder.

Kanunda yalnız mazeret olarak icabatı harbiye ve askeriye mazeret sayılıp diğer mazeretler kabul olunmamıştır.

Buraya kadar voliyeye müteallik hükümleri hulâsa ederek Dalyana geçiyoruz.

Dalyan, balıkların toplu olarak geçtikleri yerlerde üç tarafı ağ ile kapalı ve diğer tarafı balıkların girmesi için açık bırakılan ve balıklar girince kapatılan av yerleridir.

Dalyanlar kuruluşuna ve büyük ve küçüklüklerine göre şira dalyanı yarım şira dalyanı ve çit dalyanı gibi muhtelif nam alırlar. Dalyanlar muhtelif mevsimlerde kurulur.

Meselâ : Marmara ve Boğazlarda balıkların Akdeniz ve Karadenize ve iniş çıkış zaman faaliyete geçer. Balıklar kışın sürüler halinde daha ılık olan Akdenize inerler ve yazın daha serin olan Karadenize çıkarlar. Diğer mevsimlerde ve memnu olmayan zamanlarda balık avlanabilirse de daha ziyade sürüler halinde Akdenize iniş ve Karadenize çıkış zamanı külliyyetli miktarda avlanır.

Göllerde ve nehirlerde iklime ve yerine göre balıkların hareket zamanı vardır. Bu zamanları balıkçılar bilirler dalyanı ve volilerini bozmazlar, faaliyete geçirirler.

DALYANLARIN KURULUŞ İTİBARİLE ÜÇ NEV'E AYRILIR :

1 — Ağ ve direklerden müteşekkil ve altı tamamen ağ ile örtülü olan,

2 — Ekseriya göl ve nehirlerin ağzına ve denizlerin körfezlerine kurulur ki buna çit dalyanı ve bazı yerlerde gotra denir. Bu nev'i dalyanlarda ağ olmayıp körfez direk ve kamışlarla çevrilir ve balıkların gireceği zaman kapıları açık bırakılıp girdikten sonra kapanır.

Adana da Karataş mevkiindeki Hasan Paşa Dalyanı bu nev'idendir. Bu dalyanda balıklar kuzuluklara girer ve burdan avlanır.

3 — Direksiz dalyan ki Ecnebi sulara bulunurmuş. Türk sularında kurulan dalyanlar birinci ve ikinci kısım dalyanlardır. Beykozdaki Hasan Bey ve Süreyya dalyanları meşhur dalyanlarımızdandır.

Dalyanda çalışanların ikameti ve tutulan balıkların muhafazası ve nev'ilerinin ayrılması hulasa balıkçılık bakımından lüzumlu işleri yapmak üzere karada yerleri vardır. Bu yerler miri arazi, mukatalı ve icaretelini olabilen ve tevarüs bunlara göre ceryan eder.

DALYANLARDA TEMLİKİ TASARRUFLAR :

Diğer gayri menguller gibi dalyanlar da alınır, satılır, bağışlanır şerikler arasında nöbetleşilir, hissedarlardan birisi hissesini hissedarlardan başka birisine satması halinde şufa ceryan eder.

Şufa ceryan etmiyeceğine muteallık bir mahkeme kararı 26/12/1967 tarihinde Temyiz Mahkemesi 6 cı Hukuk Dairesince şu mucip sebeple bozulmuştur.

«Dâva konusu dalyan yeri tapu kütüğünde kayıtlıdır, bu kayıta M. Kanunun 632 maddesinin ikinci bendinde söz konusu edilen müstakil ve daimi bir hak kaydından başka bir şey değildir. Bu itibarla bu hak gayri menkul sayılmak gerekir. Böyle olunca dalyandan hisse satın alan yabancı bir şahıs aleyhine dalyanın hissedarlarının M. K. 659 cu maddesine istinadla şufa - dâvası açmağa hakkı olduğunun kabulü gerekir. Mahkemenin bunun aksine kararı isabetsizdir.»

Dalyanların da voliler gibi temlik ve tasarruflar tapuya tescil olunursa muteber olur. Haricen yapılan temlik tasarruflar bir hüküm ifade etmez. Satış vadi Noter Kanunun 44 cü maddesi mucibince iki tarafın irade beyaniyle noter senedi ile yapılır.

Diğer aynı haklar gibi dalyan haklarına müdahale ve tecavüz edilemez.

Meselâ biri çıkıp başkasının dalyan sahasına dalyan kuramaz. Dalyan mevsiminde gemiler dalyan sahasında demirleyemez ve başkaları dalyana zarar verecek bir yerde voli seremez. Ancak bazı dalyan sınırı içinde bir veya bir kaç voli sahası olup bazılarında yoktur.

Dalyan mutasarrıfları kanunî ve nizami tahditlere riayetle mükelleftir. Ezcümle dalyanı kurmadan evvel Liman Dairesine haber vermeleri icabeder. Bunlardan başka balık avı memnu olan zamanlarda dalyan kuramazlar.

METRUK DALYANLAR :

İstanbul boğazları ve Marmara sahillerinde ve dışardaki göl ve nehirlerde terkedilmiş dalyanlar vardır. Voli bahsinde yazdığımız 820 numaralı kanun mucibince üç sene bizzat veya ahara icar suretile işletilmeyip terk olunanlar ve şahsi mülkiyet ve tasarrufa taalluk etmiyen dalyanlar - da voliler gibi Hazineye intikal etmiş ve bu hususda icabı askeriyeden mada başka bir mazerette kabul olunmamıştır.

DALYAN VE VOLİLERE AİT TEAMÜLLER

Dalyan ve volî adedince bir hayli teamüller vardır. Her hangi dalyan ve volinin teamülü kendisine mahsusdur, diğerinden nazara alınmaz.

Dalyan ve volilerin tapu senetlerinde vuzuh olmadığından gerek kara ve gerek deniz ve göl ve nehirlerde sınırlara ait ihtilâf vukuunda keyfiyet bilirkişilere havale ile ihtilâf halledilir.

Bazı dalyan ve volilerin temlik, tevarüz, intikalinde sınırlarda değişikler olmuştur. Bunlara ilişkin niza vukuunda tedavül kaydının tetkik edilerek sınırların tevsi olunup olunmadığının tetkiki iktiza eder.

Yazına başlarken toplu olarak bilgi vermeğe çalışacağımı arzetmiştim. Bu kadarla iktifa ediyorum. Daha fazla bilgi için Karakin Efendinin Balık ve Balıkçılık adlı eserile tarafımdan neşr olunan Dalyan ve Voli adlı tetebbua müracaat edilebilir.

**YETKİ UYUŞMAZLIKLARINDA İTİRAZ ÜZERİNE VERİLMİŞ ADLİ
YARGI KARARLARIYLA İLGİLİ BAZI SORUNLAR**

Yazan : Mustafa ÇENBERCİ

(Yargıtay Üyesi)

340 + 330

I. KONUYA GİRİŞ

275 sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev Ve Lokavt Kanunu (Kısaca :

TISGLK)' nun 11' inci maddesine göre, Bölge Çalışma Müdürlükleriyle Çalışma Bakanlığının yetki uyuşmazlıklarına ilişkin kararlarına karşı yöneltilmiş itirazlar, aynı maddede gösterilen adli yargı yerlerince «kesin olarak karara bağlanır» (1). Öbür yandan, adli yargı yerlerince verilen bu kararlar, «yasama be'gelerinde de ifade olunduğu üzere (2), kazaî niteliktedirler» (3).

Lâkin anılan kararların kesin ve yargısal nitelikte bulunmaları, onlarla ilgili bir takım sorunların ortaya çıkmasını önleyememektedir. Örneğin, maddenin öngörmüş olduğu «Kesinlik'ten» maksat nedir? Bu kararlar için «şeklî anlamda kesinlik» dışında ayrıca «maddî anlamda kesinlik» (4)' ten dahi söz etmenin olanağı var mıdır? Bu alanda «Tav-zih» (HUMK m. 455/458) ve özellikle «Yargılamanın iadesi» (HUMK 445/454) yollarına başvurulabilir mi?

Not : Adalet Dergisi'nin 7 üci sayısında yayınlanan (Toplu İş Sözleşmesi Yetkisiyle İlgili Bazı Sorunlar) adlı makalemizin sh : 411, satır 30 ve 35; sh : 421, satır 7' deki «Sendikalar iş iyi» sözleri «sigortalı işçiyi» olacaktı. Düzeltir, özür dilerim.

- (1) Toplu iş sözleşmesi çevresinde oluşan yetki uyuşmazlıklarına ilişkin itirazlar hakkında toplu ve geniş bilgi için, bkz. : Çenberci : Toplu İş Sözleşmesi Yetkisinin Tesbitinde Uyuşmazlıkların Çözümü: İtiraz, (İşveren Dergisi, c : 9, sa : 9. 197' /Haziran, sh : 15/26).
- (2) MMGKR., 8/3/1963 T., Sa : 1/273 E., 5 K., m. No : 16, (Türk - İş : Sendikalar, Grev, Lokavt Hakları, Ankara 1964, sh : 97/98).
- (3) Yarg. 9 HD, 9/1/1968 T., 1/1/9 E., 56 K. Ayrıca, bkz. : Aşa, dipn. 18.
- (4) «Şeklî anlamda kesinlik» ve «maddî anlamda kesinlik» için, bkz. : Çenberci : Hukuk Dâvalarında Kesin Hüküm (Muhkem Kaziye), Ankara 1965, sh : 14 vd.

Bunlar öyle sorulardır ki, cevapları, - salt teorik ilgi konusu olmanın da ötesinde - belirgin olarak büyük ameli önem taşımakta ve toplu iş sözleşmesi hukukumuz çevresinde oluşan bir çok uyuşmazlıkların kaynağını teşkil etmektedir.

II. ANILAN ADLİ YARGI KARARLARININ KESİNLİĞİ

A — Bu Kararların Kesinliğinden Maksat

TİSGLK m. 11' de yer alan «İtirazlar (...), kesin olarak karara bağlanır» sözcüklerinin, tartışma götürmez bir şekilde, adli yargı yerince verilmiş kararların «kesin» olduğu anlamını dahi taşımakta bulunduğu ortadadır. Anayasa Mahkememizce de belirtildiği üzere (5), «**kesin bir yargı kararı demek (ise), hukuk bakımından, başka bir yargı yerince ya da kararı veren mahkemece yeniden incelenip değiştirilmesi olanağı bulunmayan bir karar demektir**» (6). Şu duruma göre, adli yargı yerince itiraz üzerine verilen kararların, en azından, şekli anlamda kesin bulundukları, yani bu kararlara karşı Yargıtay ve karar düzeltme yollarına başvurulamayacağı kuşku dışıdır.

Nitekim Yargıtay, bu anlayış çevresinde, Bölge Çalışma Müdürlüğü kararlarına karşı yapılmış olan itirazlara ilişkin iş mahkemesi kararlarına yöneltmiş temyiz itirazlarını reddetmekte ve bu kararların kesin olduğunu belirtmektedir (7). Örneğin, Yüksek Mahkemenin bir kararında, bu yön, «275 sayılı kanunun 11' nci maddesi hükmü gereğince itiraz üzerine verilmiş karar kesindir. Kesin kararlara karşı ise Yargıtay yoluna başvurulamaz» şeklinde ifade olunmuştur (8). Şüphesiz Yargı-

(5) Any. Mah. Kr., 25/10/1969 T., 42 E., 58 K. - RG., T/9 Nisan 1971, Sa/13804, sh : 6, F, 1, a; Any. Mah. Kr., 22/12/1970 T., 34 E., 47 K. - RG., T/1 Haziran 1971, sa/13852.

(6) Krşz.: Bilge : Medenî Yargılama Hukuku Dersleri, Ankara 1967, sh : 598/599; Kuru : Hukuk Muhakemeleri Usulü, Ankara 1968, (Genişletilmiş 2. Baskı), sh : 588 dipn. 13 ve 625.

(7) TİSGLK m. 12 b. 3, son'da «**Bu bent uyarınca itirazlar 11 nci madde gereğince yapılır**» denilmektedir. Görülüyor ki 11' nci maddeye yollama, itirazların yapılması bakımındandır; şu var ki maddenin bu sözüne rağmen özü bağımıdnan anılan itirazlara tüm olarak uygulanacağı ve itiraz üzerine verilmiş adli yargı kararlarının kesin sayılmak gerekeceği şüphesiz sayılmalıdır. Nitekim aşa, dipn. 8'de anılan karar, TİSGLK m. 12/3 gereğince yapılmış toplu iş sözleşmesinin hükümsüz sayılmasını hedef tutan bir itirazla ilgili idi.

(8) Yarg. 9 HD., 4/5/1971 T., 1254 E., 11138 K. Aynı şekilde : 24/2/1964 T., 1073 E., 970 K.; Yarg. 9 HD., 26/9/1966 T., 8520 E., 8643 K.; Yarg. 9 HD., 28/11/1968 T., 11521 E., 14790 K.

anın «bu nev'i kararları aleyhine karar düzeltme yoluna» da gidilemez (9).

Yargıtay Özel Dairesi'nin itiraz üzerine vermiş olduğu kararlar için dahi -velev ki Dairece itiraz dilekçesindeki bazı yönler incelenmemiş bulunsun - durum gene aynidir. «Gerçi Özel Hukuk Dairelerinin ilk mahkeme sıfatıyla verdikleri ve temyizi kabil hüküm ve kararların temyiz mercii Yargıtay Hukuk Genel Kurulu ise de; temyiz olunan karar 275 sayılı kanunun 11 nci maddesinin 2 nci fıkrasının son cümlesine dayanılarak ittihaz olunmuştur. Aynı cümlede işbu kararın «kesin» olduğu belirtilmiştir. **Karar kesin olunca temyiz yolu ile incelenemez.** Her ne kadar temyiz dilekçesinde bazı istekler hakkında Özel Dairenin bir karar vermediği ileri sürülmüş ise de; kesin karar muvacehesinde bu cihet dahi Genel Kurulda tartışma konusu olamaz. O halde temyiz isteğinin incelemeye değer bulunmaması bakımından reddi gerekmektedir» (10), (11).

Yargıtay, «İtirazların kesin olarak karara bağlanması» ibaresini, bir de adli yargının idarî merci kararını soruşturmanın genişletimesi nedeniyle kaldırılması **şeklinde karar veremeyeceği yolunda anlamaktadır.** Yüksek Mahkemenin bu anlayışı, Yargıtay C. Başsavcılığının isteği üzerine ve HUMK m. 427 çevresinde vermiş olduğu şu kararında belirgin olarak görülmektedir : «Gerçekten mahkeme, Çalışma Müdürlüğünün 71 ve 72 numaralı kararlarının Müdürlükçe yeniden incelenme konusu yapılmasını ve itirazların değerlendirilerek leyh ve aleyhte karar

(9) Yarg. 9 HD., 27/6/1966 T., 6729 E., 23 K. - Orhaner, II, sh : 622. Aynı şekilde : Yarg. 9 HD., 17/5/1968 T., 8192 E., 21 K. - Orhaner, 11, sh : 620.

(10) Yarg. HGK., 13/1/1968 T., 516 E., 25 K. Aynı şekilde : Yarg. HGK., 20/1/1968 T., 50 E., 42 K.

(11) Yargıtay, bu nedenle, süresinde yapıldığı belgelendirilmemiş olduğu için itirazın reddi yolunda vermiş olduğu kararını, bu belge sağlandıktan sonra, vaki istek üzerine ikinci bir kez incelememektedir : «275 sayılı Kanunun 11. maddesinde, Çalışma Bakanlığı kararlarına karşı ilgililerin, kendilerine yapılacak yazılı bildiri tarihinden başlayarak 6 iş günü içinde Yargıtay'a itirazda bulunabilecekleri ve bu itirazların yine 6 iş günü içinde Yargıtay'ın görevli dairesi tarafından kesin olarak karara bağlanacağı yazılıdır. O halde, evvelce incelenip kesin olarak verilen kararın ikinci defa incelenmesi mümkün görülmediğinden 12/12/1966 günlü itiraz dilekçesinin de reddi gerekir» (Yarg. 9HD., 20/12/1966 T., 12684 E., 62 K.).

Lâkin bu dipnotun ilk cümlesinde belirttiğimiz ve esasen kararın başlığında da açıklandığı üzere burada yeni itiraz dilekçesinin reddinde altı iş gününden ibaret olan itiraz süresinin geçirilmiş olunmasının da etkisi bulunsa gerektir. Bkz. ve krşz. : Yarg. 9HD., 7/5/1964 T., 3002 E., 2816 K. - Orhaner I, sh; 60.

verilmesi için gereken tahkikatın yapılmasını âmir bir iptal kararı vermiştir. 275 sayılı yasanın 11 nci maddesi, Bölge Çalışma müdürlüğünce verilen kararlara karşı süresi içinde mahkemeye yapılacak itirazların, mahkemece kesin bir karara bağlanacağını öngörmektedir. O halde mahkemenin, Çalışma Müdürlüğünce tahkikatın genişletilmesine matuf bir iptal kararı vermesi yasaya aykırıdır (12).

B — İtiraz Üzerine Verilmiş Bulunmalarına Rağmen «Kesinlik» Niteliği Dışında Tutulan Adli Yargı Kararları

Aslında son kez anılan hususun kesinliğe ayırık tutulmuş bir durum olarak düşünülmesi mümkündür. Yargıtay, bunun dışında, TİSGLK m. 11 çevresinde ve itiraz üzerine adli yargı tarafından verilmiş iki tür kararı daha kesin netilikte görmemekte ve bunlara karşı Yargıtay yoluna başvurulabileceğini öngörmektedir. **Bunlardan biri, adli yargı'nın görevsizliğe ilişkin kararları (13). diğeri ise, yetkisizliği konusunda vermiş olduğu kararlardır.** Yargıtay, bu sonuca varırken, TİSGLK m. 11' de öngörülen kesinliğin «hasren» idarî merci kararlarına vaki itirazın reddi, ya da kabulü yolundaki kararlara ilişkin bulunduğu esastan hareket etmektedir.

Bu yön, aşağıdaki kararda açık ve seçiktir : «275 sayılı kanunun 11' nci maddesine göre, Bölge Çalışma Müdürlüğünün verdiği karara vaki itiraz üzerine **mahalli mahkemesi itirazı red veya kabul edebilir, bu**

(12) Yarg. 9HD., 6/1/1967 T., 12985 E., 123 K. - (RKD., 1967, sa : 4, sh : 114; İBD., 1967, sa : 5/6, sh : 258/259. Ayrıca, bkz. : Yarg. 9HD., 16/10/1969 T., 7115 E., 9871 K. ; Yarg. 9HD., 6/3/1970 T., 413 E., 2201 K.

(13) «Dâva hukukî nitelikçe yetki itirazına ilişkindir. Mahkeme çalışma müdürlüğünce verilen kararın 275 sayılı Kanunda yazılı kararlardan bulunmaması sebebiyle görevsizlik kararı vermiştir. Gerçekten Lastik - İş Sendikası ile itirazcı Kauçuk - İş Sendikası arasındaki uyuşmazlık 275 sayılı Kanunun 11 nci maddesinin kapsamı içinde düşünülmesi gereken yetki itirazına ilişkin bulunmamaktadır. Bu konuda Kauçuk - İş Sendikasının yaptığı itiraz üzerine bölge çalışma müdürlüğünün verdiği karar sonuç olarak yetki itirazının reddi mahiyetinde olduğu kabul edilerek uyuşmazlığın esasının incelenmesi gereklidir. Öteyandan yetki uyuşmazlığını çözümlemeyen görevsizlik kararları kesin değildir. O halde mahkemenin bu yönü gözönünde tutulmaksızın yetki itirazını kapsayan dâva dilekçesini görev yönünden reddetmesi usul ve kanuna aykırıdır.

SONUÇ : Temyiz edilen kararın gösterilen sebepten **BOZULMASINA**, (...)» (Yarg. 9HD., 24/3/1969 T., 13302 E., 3189 K.). Aynı şekilde : Yarg. 9HD., 7/5/1971 T., 15271 E., 11215 K. ; Yarg. 9HD., 5/12/1967 T., 7575 E., 11537 K. ; Yarg. 9HD., 18/4/1968 T., 6205 E., 5107 K. ; Yarg. 9HD., 27/3/1969 T., 3560 E., 333K.

kararlar kabili temyiz değildir. Ancak bu olayda iş mahkemesi itirazı red veya kabul etmeyip, selâhiyetli mahkemenin İskenderun olduğundan bahisle dâvayı reddetmiş olması temyiz incelemesi yapılmasını gerektirir. Diğer taraftan Adana Bölge Çalışma Müdürlüğünün kararına itiraz olunması itibariyle de yetkili mahkeme Adana İş Mahkemesidir» (14).

Kanımızca, itiraz üzerine adli yargı yerince verilmiş kararlar konusunda böyle bir ayrıma gitmenin olanağı yoktur. Zira, «275 sayılı yasanın 11' nci maddesi çevresinde verilen kararlar, ayrımsız olarak, bu maddenin açık hükmü gereğince kesin niteliktedirler. Bu kesin oluş, kararın uyuşmazlığın esasını çözümlemesi şartı ile sınırlandırılmamıştır. Esasen böyle bir sınırlandırma, Yasa Koyucunun bu kararları kesin nitelikte sayması ile güttüğü amaca da uygun düşmez. Zira, bu konuda, hâkim düşünce, yetki uyuşmazlıklarının bir an önce çözümlenmesidir» (15).

Diyelim ki Yargıtay Özel Dairesi'nin bu içtihamı, aynı nitelikteki kendi kararlarına karşı da Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'na başvurma yolunu açmaktadır. Bizzat Dairece istenilir bir sonuç olduğunu şüpheyle karşıladığımız bu durum hakkında Genel Kurul'un tutumunun ne olacağı merak uyandırıcıdır. Fakat Kurul'un dipn. 10' da anılan kararlarının açık ve kesin anlatımı karşısında bu yolda bir uygulamaya haklı olarak cevaz vermiyeceği söylenebilir.

Şayet kararın konusu «uyuşmazlık», TİSGLK m. 11 ve 12' nin dışındaki kalmaktaysa, bu durumda, kararın kesinliğinden söz edilemez (16).

(14) Yarg. 9HD., 18/12/1967 T., 10036 E., 12490 K.

(15) Dipn. 13'de anılan 24/3/1969 tarihli karara yazar tarafından yazılmış karşı oy yazısı.

(16) «Gerçekten de sözü geçen müdürlük kararı, bir yetki uyuşmazlığının çözüm lenmesini hedef tutmaktadır. Anlaşmazlık bir toplu iş sözleşmesinin tefsirinden doğmuş olmasına göre, burada bir hak uyuşmazlığı söz konusudur. Bölge Çalışma Müdürlüğü yetkisini aşarak bir karar vermiştir.

Mahkeme, vaki itirazı kâğıtlar üzerinde inceleyerek hükme bağlamıştır. Halbuki hak uyuşmazlığı, mahkemede bir dâva olarak görülüp sonuçlandırılmak gerekir. Öte yandan 275 sayılı Kanunun 11. maddesine göre verilmiş bir karar mevcut bulunmamasına göre burada kesinlik de söz konusu olamaz. O halde mahkemece, Bölge Çalışma Müdürlüğü kararının yetki dışında alınmış olduğuna işaretle yetinilmesi gerekli iken toplu iş sözleşmesinin tefsiri ile bir hüküm tesis olunmuş bulunması yasaya ve usule aykırıdır» (Yarg. 9HD., 30/9/1966 T., 8776 E., 9367

Diyelim ki Yargıtay ehliyet şeklinde düşündüğü uyuşmazlıklarla ilgili kararlar için de kesinlik kabul etmemektedir. Örneğin, bir işçi kuruluşunun iş-kolu sıra sayısı konusundaki uyuşmazlık itiraz yoluyla çözümlenmişse bu

C — İtiraz üzerine Verilmiş Kesin Nitelikteki Adli Yargı Kararlarının Maddî Anlamda Kesinliğinden Dahî Söz etmenin Olanacağı Var mıdır?

Yargıtay, bizce de isabetli olarak, adli yargı'nın itiraz üzerine vermiş olduğu kararların maddî anlamda kesin yargı etki ve gücüne sahip bulunduklarını kabul etmekte ve bunların ilişkin oldukları konuların yeniden itiraz yolu ile incelenemeyeceğini belirtmektedir. Birbirinin yetki tesbitlerine itiraz etmiş sendikal kuruluşlardan birinin itirazı kesin karara bağlanır ve yetkili kuruluş belli edilirse, durum gene böyledir; bu karar, diğer itiraz yönünden ilişkin bulunduğu konularda bağlayıcı olup kesin yargı niteliğini taşır (17).

Yargıtayın bu görüşü, aşağıdaki kararında (18) açık olarak görülmektedir : «İtirazcı (Müzik - İş) Sendikası ile karşı tarafı teşkil eden (AR - İş) Sendikasının aynı işkolunda bulundukları, her ikisinin de bir birine yakın zamanlarda ve işkolu seviyesinde çağrıda bulunup karşılıklı olarak yekdiğerinin çağrı yetkisine itiraz ettikleri, Çalışma Bakanlığınca bu itirazlardan önce (AR - İş) tarafından ileri sürülen itirazın incelendiği, çoğunluğun bu sendikada bulunduğu sonucuna varılarak itirazın kabul olunduğu ve itirazcı Müzik - İş'in bu karara karşı vaki itirazının dairemizce reddi cihetine gidildiği, olayda uyuşmazlık konusu değildir.

Çalışma Bakanlığının şimdi itiraz konusu olan kararı, itirazcı (Müzik - İş) in yukarıda anılan itirazına ilişkindir ve o itirazın reddi yolun-

bu husustaki mahkeme kararının Yargıtayca incelenmesi mümkündür (Yarg. 9HD., 23/5/1968 T., 8498 E., 7784 K. - Orhaner, II, sh : 585/586). Özel Dairenin çok yeni bir kararında ise, görüşümüze göre de isabetli olarak, yetkiyle ilgili işkolu sorunu yetki uyuşmazlığı şeklinde kabul edilerek TİSGLK m. 11 çevresinde verilmiş adli yargı kararlarının dahi kesin bulundukları öngörülmektedir. Bkz. : Dipn. 8'de ilk kez anılan karar.

(17) Kesin yargı kararının maddî anlamda kesinlik husule getirdiği yönü, Anayasa Mahkememizin yuk. dipn. 5'de anılan kararlarında da belirtilmiş bulunmaktadır : «Anayasa'nın 152. maddesi uyarınca Anayasa Mahkemesi kararları kesindir. Kesin bir yargı kararı demek, hukuk bakımından, başka bir yargı yerine ya da kararı veren mahkemece yeniden incelenip değiştirilmesi olanağı bulunmayan bir karar demektir. Unutmamalıdır ki Anayasa'nın 149. ve 151. maddeleri uyarınca her karar, belli bir istem üzerine verileceğinden kararın kesinliği de, ancak o karara temel olan dâva açısından söz konusu olabilir. Bu duruma göre belli bir olayda daha açıkcası belli bir dâva sonunda Anayasa Mahkemesince verilmiş bulunan iptal isteminin reddine ilikin karar, aynı konuda açılan başka bir dâva dolayısıyla inceleme yapılmasına engel olmaz.»

(18) Yarg. 9HD., 15/7/1969 T., 7213 E., 96 K.

dadır. Öbür yandan, bu karar, (Ar - İş'in) çoğunluğa sahip bulunduğunu tesbit eden önceki kararlardan daha sonra verilmiştir.

Şu duruma göre çözümlenmesi gereken ön mesele, bu kararların şimdiki itiraz yönünden bağlayıcı nitelikte olup olmadıkları yönüdür.

(AR - İŞ) in yetkisi, Çalışma Bakanlığının, sözü edilen kararına karşı itirazcı (Müzik - İş) in itirazı üzerine Dairemizce verilen ve gene az önce sözü edilen kesin nitelikteki karariyle kesinleşmiştir. **Dairenin yerleşmiş içtihadı açısından yasama belgelerine göre kazaî nitelikte olan bu karar, maddî anlamda kesin yargı etki ve gücünü taşımaktadır.** Bu bakımdan, aynı kanunun yeniden itiraz yoluyla inceleme olanağı yoktur. **Şüphesiz şartları varsa, bu karara karşı, «yargılama yolu» na başvurma imkânı mevcuttur.**

O hade sair yönler incelenmeksizin, itiraz reddolunmalıdır» (19).

Yüksek Mahkeme' nin bu sonuca varmasında, kesin yargıya ilişkin düşünceler yanında ve onlarla birlikte, yetki tesbiti çevresindeki çekişmeleri bir an önce bertaraf etmek ve gene bir an önce iş barışını sağlamak amacının da etkili bulunduğu şüphesizdir (20).

Bu görüş, doktrinin bir kesimi tarafından tenkit olunmuştur (21).

İtiraz üzerine iş mahkemeleriyle Yargıtay Özel Dairesi'nin vermiş olduğu kararların kesin yargı niteliğini haiz bulunmalarının özellikle çoğunluk konusunda amelî önem taşıyacakları belirgindir. Şu var ki bu kesinlik, ilişkin olduğu konuda tesbit edilmiş bir yetki bulunmadıkça, sonradan elde edilmiş çoğunluk durumunu etkilemez. Nitekim bu yön, bir Yargıtay kararında da açıkça ifade olunmuştur.

(19) Bu görüş, Yargıtayın daha bir çok kararında yer almıştır : «İtirazcı işveren (H) - İş Sendikasının çağrısına karşı vaki itirazı reddedilmiş ve anılan sendikanın çağrı yetkisi, derecelerden geçmek suretiyle kesinleşmiştir. Kesin yargı durumuna bürünmüş bu husus, yeni bir itiraz konusu yapılamaz» (Yarg. 9HD., 22/4/1969 T., 4255 E., 39 K.); «Olayda itirazcının toplu iş sözleşmesi yapmak için çağrıda bulunduğu işkolunda karşı tarafın çağrı yetkisi, itirazcının Yargıtaya vaki itirazı dahi reddolunmak suretiyle kesinleşmiş ve o konuda kesin yargı halini almıştır» (Yarg. 9HD., 8/5/1969 T., 4897 E., 43 K.); V.b. Ayrıca bkz : Yarg. HGK., 27/12/1967 T. 748 S., 654 K. - İşletme ve Hukuk Dergisi, 1968, sa : 4, sh : 24/26

(20) Bkz. : Yarg. 9HD., 9/1/1968 T., 12239 E., 56 K. - (Orhaner, II, sh : 642/643; Gıda - İşveren, 1968, sa : 12, sh : 12, sh : 2/3); Yarg. 9HD., 2/5/1968 T., 13040 E., 6858 K.

(21) Çelik : Toplu Sözleşme Yapma yetkisi, Cumhuriyet Gazetesi, T/6/3/1968.

Karara konu olan olayda bir işçi kuruluşu basın işkolunda yetkisinin tesbitini istemiş; bu tesbit istemine karşı, hem rakip işçi kuruluşu, hem de işveren sendikası tesbit istiyenin çoğunluğa sahip olmadığı gerekçesiyle itiraz etmişlerdir. İtirazlar, Çalışma Bakanlığınca kabul edilmiş; Bakanlık kararına karşı tesbit istiyenin itirazı da Yargıtay Özel Dairesince reddolunmuş ve böylece tesbit istiyenin çağrı ilânı tarihinde çoğunluğa sahip bulunmadığı saptanmıştır. Bu kez, rakip kuruluş yetki tesbit isteğinde bulunmuş; bu isteğe de ilk tesbit isteyen karşı koymuştur. İtirazın Bakanlıkça reddi üzerine itirazcı Yargıtaya başvurmuştur.

Yüksek Mahkeme, itirazcı sendikanın işçi çoğunluğunu temsil etmediğine ilişkin önceki kararının bu yeni olayda kesin yargı niteliğini haiz olmadığını şu şekilde belirtmiştir :

«Gerçekten itirazcı Sendikanın çağrısı yaptığı 10/11/1967 tarihinde kurulu bulunduğu işkolunda çalışan işçileri temsil etmediği anılan karar ile sabittir.

Fakat aynı kararın çağrı tarihinden sonra başlayan sürede de örneğin rakip sendikanın çağrısını yaptığı 18/11/1967 tarihinde de itirazcı sendikanın basın işkolunda toplu iş sözleşmesi yapmasını önleyeceğini ileri sürmek mümkün değildir. Bunun için yetkisizliğini tesbit eden kararın etkisi dışında kalan sürede rakip sendikanın çoğunluğa sahip olmadığı ve çoğunluğu kendisinin temsil ettiğini itirazcı sendikanın bildirmesinde kanuna aykırı bir yön yoktur, (22).

Diyelim ki itiraz üzerinde verilmiş adli yargı kararları, verildikleri anda kesin olan ve böylece şekli anlamda kesinliği kazanan kararlardan olduğu için, bunların maddi anlamda kesinlikleri de gene verildikleri anda gerçekleşmektedir.

III. İTİRAZ ÜZERİNE VERİLMİŞ ADLİ YARGI

KARARLARINA KARŞI «TAVZİH» YOLU

Adli yargı kararının belirsiz ve açıklıktan yoksun olması, ya da birbiriyle çelişik hükümleri içermesi (= ihtiva etmesi) mümkündür. Bu takdirde ilgililerden her birinin belirsizliğin belli duruma getirilmesi ve çelişikliğin giderilmesi için «Tavzih» yoluna (HUMK. m. 455/458) başvurma hakkına sahip bulundukları şüphe dışıdır.

Bu yön, aşağıdaki kararda dolaylı olarak ifade olunmuştur :

«İş kolunda çağrı yetkisi konusunda Çalışma Bakanlığınca verilen kararlara karşı yapılacak itirazlar üzerine Yargıtay 9 ncü hukuk Dairesince verilen kararlar kesindir. Dâvacının Bakanlığa, gösterilen süre geçtikten sonra başvurusu nedeniyle Bakanlıkça dileği reddedilmiş, buna itirazı aynı gerekçe ile Daire kararında gayet açık ve etraflı neden ve dayanağı gösterilerek Bakanlığın görüşü benimsenmiştir. Ortada usûlün 455 nci madesi hükmünce açıklamayı gerektirir müphemlik, kapalılık yoktur. O halde usûl ve yasaya aykırı olan açıklama dileğinin gösterilen nedenlerle hem esastan, hem usûl yönünden reddi gerekir» (23).

Diyelim ki itiraz üzerine verilmiş kararlar kesin oldukları için bunların «tavzih»i konusunda verilmiş kararlar da kesin niteliktedir. Bu bakımdan, iş mahkemesinin itiraz üzerine vermiş olduğu kararına ilişkin «tavzih» kararına karşı da Yargıtay yoluna başvurulamaz» (24).

Adlî yargı kararlarının - şayet şartları varsa - düzeltilmelerinin istenmesine de cevaz vardır (HUMK. m. 459).

IV. İTİRAZ ÜZERİNE VERİLMİŞ ADLÎ YARGI KARARLARINA KARŞI «YARGILAMANIN İADESİ» YOLU

Acaba iş mahkemeleriyle Yargıtay Özel Dairesi'nce verilen ve kanun gereğince kesin bulunan kararlara karşı «Yargılanmanın iadesi» yoluna (HUMK m. 445/454) başvurulabilme olanağı var mıdır?

Yargıtay, başlangıçta, soruya olumsuz cevap vermiştir. Yüksek Mahkemeye göre, «bu gibi kararlar aleyhine yargılamanın iadesi yoluna gidileceğini gösteren bir hüküm (275) sayılı yasada gösterilmemiştir. Esasen 445 ve müteakip maddelerinde yargılamanın iadesi hükümleri yargılama

(23) Yarg. 9HD., 6/8/1970 T., 6765 E., 9 K.

(24) Yarg. 9HD., 25/9/1969 T., 8783 E., 9084 K. : «Hukuk Yargılamaları Usulü Kanununun 455 nci maddesinde, ne gibi şartların gerçekleşmesi halinde tavzih istenebileceği yazılıdır. Gerçekten tavzih yolile mahkemenin, evcelle almış olduğu bir kararı değiştirmesine kanunî imkân yoktur. Ancak 275 sayılı Kanunun 11 nci maddesine göre çağrı yetkisi üzerine verilmiş olan kararlar kesindir. Kesin bir kararın tavzihine ilişkin karar da kesin olduğuna göre temyiz incelemesi mümkün bulunmadığından dilekçenin reddi gerekir». Aynı şekilde : Yarg. 9HD., 26/9/1966 T., 8521 E., 8639 K.

702

sonunda verilen nihaî hükümler yargılama sonunda verilen nihaî hükümler hakkındadır» (25) (26).

Buna göre, örneğin, kaçınması (imtinai) yasaca zorunlu bulunan bir hâkim tarafından (HUMK m. 28, 30, 445/9) itiraz üzerine verilen ve kesin olan bir karara karşı «yargılamanın iadesi» yolu kapalı sayılmak gerekecektir. bunun istenilen bir sonuç olmadığı bellidir. Özellikle, bu kararlara kesin yargı gücü tanıdıktan sonra, ağır yanılğı ve eksiklik nedeniyle bu kararları bertaraf edebilme imkânının verilmesi de adetâ zorunluk teşkil etmektedir. Kaldı ki HUMK m. 445, f. 1, açık şekilde kesin olarak verilmiş kararlara karşı yargılamanın iadesi olanağını bahşetmiştir.

Yargıtay, Doktrinde de haklı tenkitlerin hedefi yapılan (27) bu içtihadında direnmemiş, bir süre sonra, bu tür kararlara karşı yargılamanın iadesini öngören yeni içtihadını kurmuştur. Şu satırları, Yargıtay'ın bu yeni görüşünü belirgin olarak ortaya koymaktadır : «275 sayılı Yasanın 11 inci maddesi çevresinde verilen ve nitelikçe kesin bulunan kararlara karşı da yargılamanın iadesi yoluna başvurulabileceği yönü şüphesizdir. Şu var ki bu yoldaki bir istemin kabulü için, diğer şartlar yanında, konu ve süreye ilişkin şartların da gerçekleşmiş olması zorunludur. O halde, anılan şartların bu dâvada var olup olmadığı hususu, üzerinde durulması gerekli ön meseleyi teşkil etmektedir» (28) (29).

Bu suretle, uygulamada önemli bir sorun teşkil eden «birbirine aykırı ve kesinleşmiş yetkiye ilişkin iki kararın varlığı durumunda, şayet

(25) Yarg. 9 HD., 26/3/1964 T., 1807 E., 1726 K. - **Orhaner, I**, sh : 58/59).

(26) Bu karar, İş mahkemesince verilmiş olduğuna göre bu mahkemelerin TİSGLK m. 11, f. 1 gereğince itirazları «seri muhakeme usulü» ne göre karara bağlayacakları şüphe dışıdır. Şu duruma göre Özel Daire kararı, kendi mantığı içinde de tutarlı sayılamaz. Bundan başka, Daire'nin yargılamanın iadesi isteminin reddine ilişkin mahkeme kararına karşı temyiz isteğini de kabul etmesi, aşağıda görüleceği üzere, yerinde değildir.

(27) **Oğuzman** : Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanununun Uygulamasında Karşılaşılan Meseleler, (İş Hukuku Dergisi, sa : 1, sh : 46/73) sh : 55;

Oğuzman : Hukukî Yönden Grev Ve Lokavt, 2 bası, İstanbul, 1967, 51/52, dipn. 33;

Kuru, Usul, sh : 645; **Işık** : Ehliyet ve Yetki, Ankara, 1970, sh : 98.

(28) Yarg. 9HD., 25/11/1969 T., 9366 E., 106 K.

(29) Yarg. HGK'nun da görüşü aynı şekildedir. Bkz. : Dipn. 31. İlgi çekici yan, Özel Daire'nin bir hayli eski tarihli olan kararını eleştiren bazı yazarların yayınlamış yeni içtihadattan habersiz görünmeleri ve eski içtihadın sanki hâlâ devam etmekte olduğu yollu bir tutum içinde bulunmalarıdır. Özellikle dipn. 30'da anılan kararın tarihi, 14/6/1968'dir.

şartları varsa, HUMK'nun 445/10'ncu bendinden yararlanma imkânı tabii» hale sokulmuş bulunmaktadır (30).

Bu konuda bir başka sorun da şudur : **İş mahkemesi ve Yargıtay Özel Dairesi'nin yargılamanın iadesi isteğinin reddi, ya da kabulüne ilişkin kararlarına karşı Yargıtay yoluna başvurmak olanağı var mıdır?** Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, bu soruya, olumsuz cevap vermiştir.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 'nun önüne getirilen olayda, Yargıtay 9. Hukuk Dairesi, TİSGLK m. 11 gereğince ve itiraz yolu ile Çalışma Bakanlığı kararını incelemiş ve kesin karara bağlamıştı. İlgili Sendika, Özel Daire'nin bu kararına karşı yargılamanın iadesi isteminde bulunmuş; bu istek, Dairece, yargılamanın iadesini gerektiren bir sebep bulunmadığı gerekçesiyle reddolunmuş ve ilgili bu kez bu karara karşı temyizden Yargıtay Hukuk Genel Kuruluna başvurmuş idi.

Yüksek Kurul, kararında, hiç bir kuşkuyla yer vermiyecek belirginlikte, iş mahkemeleriyle Yargıtay Özel Dairesi 'nin TİSGLK m. 11 gereğince ve idarî merci kararlarına yönelik itirazlar üzerine vermiş oldukları kesin nitelikteki kararlara karşı yargılamanın iadesi isteklerini kapsıyacak şekilde genel bir anlatımla, «HUMK 'nun 445 'nci maddesinin 1 nci fıkrası uyarınca kesin kararlarda dahi yargılamanın iadesi istenilebileceği» esasını koymakta; ancak bu kararlar kesin olunca bunlara «yöneltilen yargılamanın iadesi isteğinin kabul veya reddini öngören kararların da kesin» olması gerektiğini ve bu yönden bu kararların temyiz edilemeyeceğini belirtmektedir (31).

Yargıtay Özel Dairesinin bir kararında da -aynı konuda- şöyle denilmektedir : «275 sayılı Kanunun 11 nci maddesine göre Bölge Çalışma Müdürlüğünün kararları aleyhine vaki itiraz üzerine iş mahkemeleştirilene verilen kararlar kesin olduğu gibi, bu kararların iadei muhakeme yoluyla kaldırılması isteği üzerine verilen karar da kesindir» (32).

(30) Yarg. 9HD., 14/6/1968 T., 460 E., 8860 K. Bu karar, **Orhaner, II**, sh : 634/635'te yayınlanmıştır. Ayrıca, bkz. : Yuk. dipn. 18'de anılan karar.

(31) Yarg. HGK., 20/1/1968 T., 50 E., 42 K. - (İBD., 1968, C : XL II, sh : 717/719).

(32) Yarg. 9HD., 19/9/1968 T., 12527 E., 10838 K. Aynı şekilde : Yarg. 9HD., 9/9/1968 T., 15927 E., 15038 K.

X SUÇ ve CEZA SİSTEMİ X

360 + 340

Yazan : Dr. Jur. Mustafa T. YÜCEL

İçindekiler

I. Suçluluk Nedenleri ve Önleme

II. Suçluluk İstidadına Etkili Faktörlerin Teşekkülü

— Aile Ünitesi

— Ekolojik Faktörler

— Ekonomik Faktörler

— Sosyal Çözülme Anomisi

III. Sosyal Değişim ve Suçluluk

IV. Suçlulukla Mücadele ve Sağlık Hizmetleri

V. Ceza Sistemi

— Polis

— Ceza Kanunları

— Ceza Adaletinde Sistem Analizi

— Ceza Adaleti Sisteminin Modeli

— Toplumsal Değişim ve Cezaevleri

VI. Sonuç

Kaynaklar

Asi Gençlik Refah Bölgelerinde Var. Milliyet Gazetesi (11 Mayıs 1966) S. 3

W.R. Bion Experiences m Groups, Tavistock Publications, 1961

K.Ö. Christiansen. Industrialization and Urbanization In Relation to Crime and Juvenile Delinquency, **International Review of Criminal Policy**, 1960

- F. Erem. Hukukun Üstünlüğü Kavramı ve Bir Örnek. **Adliyecinin Sesi** (Temmuz - Ağustos 1971) s. 2
- M. Lopez - Rey. Social Change, Crimeand Criminal Justice,in **Social Change and Criminal Policy**, Social Science Research Center, University of Puerto Rico, Rio Piedras, 1968
- M.A. Karaath. Kabahat Fiilleri Üzerinde Tetkikler, 62 (4) **Adalet Dergisi** (Nisan 1971) ss. 188 - 192
- H.J. Klare. **Anotomy of Prison**, Penguin Book, 1960
- N. Kurdakul. Ceza Kanunlarının Karakteri, **Dünya Gazetesi** (4 Nisan 1969 s. 2
- Y.G. Ortega. **The Revolt of the Massses**. London, Unwin Books. 1961
- T. Sellin. **Culture, Conflict and Crime**, 45 Social Science Research Council, New York, 1938
- S. Shoham, **The Mark of Cain**, Oceana Publications, Inc. Nev York. 1970
- Social Justice**, 1962, edited by R.B. Brandt
- The President's Commission on Law Enforcement and Admiinstration of Justice, Crime and Its Impaet : An Assessment**. Task Force Report. Washington, D.C. 1967
- M.T. Yücel. **Kriminolojik Notlar : Toplum Sulçu, ve Ötesi**, 1971
- Federal Almanya Cumhuriyetinde Suçluluğun Önlenmesi ve Suçluların Tretmanı Üzerine Gelişmeler, 62 (4) **Adalet Dergisi** (Nisan 1971) ss. 188 - 187
- İsveç'te Suçluların İslâhı Sistemi, 60 (2) **Adalet Dergisi** ss. 63 - 72

I. Suçluluk Nedenleri ve Önleme

Suçlu harekete sebep olan faktör ve koşulların saptanmasında belirli bir güçlük vardır. Suç olarak tanımlanan çeşitli hareketler olduğu kadar, çeşitli saiklerde mevcuttur. Bahçeden çalınan bir meyva suç olduğu gibi banka soygunuda suçtur. Uyuşturucu madde müptelâsi bir kişinin bu maddeyi temin yolunda esrar satılmasına aracılık etmesi suç olduğu gibi, profesyonel hırsızlık, karısına tecavüz eden kocanın eylemi, başkasının bisikletini alan çocuğun fiilide suçtur. Suçlardan bazıları hayatlarında bir defa suç işlemiş ve hayatın diğer kesimlerinde hukuka uyarlı bir yaşantı sürmüş olmasına karşılık, diğerleri suçluluk imajını benimsemiş ve uzun süreli bir suçluluk yaşantısına sahiptirler. Suçlula-

rın bazıları gecekondu çevresinden veya aile birliği sarsılmış evlerden gelmekte ise de, diğerleri maddî refah sahibi ailelerden gelmektedir; ekseri genç, diğerleri ise yaşlıdır. Bazı suçlular akli veya fiziki yeter-sizlikler içerisinde ise, diğerleri sıhhatli bir bünyeye sahiptirler.

Bu çeşitli hareketlerin sebeplerini saptamaktaki güçlük oldukça büyüktür. Bu güçlük, cemiyetin bu olgunun gerçek nicelik ve genişliği, faillerinin kişiliği ve karakteristikleri konularındaki sınırlı bilgisiyle daha yoğun bir niteliğe bürünmektedir. Polis ve jandarma istatistikleri cemiyette işlenen suçların ancak ufak bir kısmını kayıtedebilmektedir. Yakalanan suçluların karakteristiklerinin tüm suçlu nüfusun karakteristiklerini yansıttığı yolunda bir spekülâsyonda bulunabilirsek de, bizim, yakalanan suçlular hakkındaki bilgimizde sınırlıdır.

Kısaca, suç sebeplerinin analizi oldukça yoğun güçlüklerle gebedir. Sıhhatli veriler yoktur. Tetkik edilen hareket biçimi çok çeşitlidir; suçluların karakteristikleri farklıdır. Suçun işlendiği çevrede daimi olarak değişmektedir. Bu kayıtlar karşısında genel bir nedensellik kuramından öteye bir şey söylemek olanaksızdır :

«Kişi daima şahsiyetinin ve içinde yaşadığı durumun mahsülüdür. Aynı şekilde, sosyal hareket, şahsiyet, durum, kültür, zaman ve coğrafyanın fonksiyonu olduğu gibi suçta aynı nitelik göstermektedir.»

Bu formül, tabiatıyla, suç sebeplerinin tanıtılmasında yardımcı olmuyorsa da, araştırmaya hakim olacak sınırları belirtmesi bakımından yerinde görülebilir. Amerikalı kriminolog T. Sellin'in ifade ettiği gibi amaç,

«Nihaî olarak, ilim, kişinin muayyen şahsiyet unsurları ve bazı koşullarla muayyen bir yaşantı içerisinde bulunuyorsa, muayyen bir biçimde hareket edebileceğini söyleyebilmelidir» şeklindedir.

Amaç, kesin olarak değil ve fakat ihtimal deyimi ile ifade edilmiştir. Kriminologlar, genellikle, insan hareketini tahmin edebilecek kesin kanunlar formüle etmek konusunda ümitsizlik içerisindeyler.

Bunun neticesi, araştırmaların ekserisi suç sebeplerine ilişkin olarak şahsiyet ve çevre faktörleri ile suç arasında anlamlı bağıntılar tesisine yöneltilmiştir. Bazı araştırmacılar norm - dışı hareketleri açıklayacak faktörleri saptamak için suçlu ve suçlu olmayan kişilerin zekâ, fizik, his ve çevresel karakteristiklerini karşılaştırdılar. Diğer teoristler, özel sosyal veya kişisel baskılar sonucu meydana gelen suçlu hareket biçimindeki vetireyi açıklamak yolunda çaba gösterdiler.

Suça sebep olabilecek faktörlerin, örneğin çevresel ve kişisel karakteristiklerin mevcudiyeti, otomatik olarak, suçlu hareket biçimine yöneltecek değildir. Bu neviden bir determinizm mevcut değildir. Ekser çocukların bu faktörler içerisinde büyümesine karşılık suç yolunu takip etmiyerek normal bir yaşantı sürdürdükleri görülmüştür. Buna mukabil, Prof. Aksel'in de belirttiği gibi, refah bölgelerinde asî gençlik ve suçluluk hareketi görülmektedir. Bununla beraber, suçlular arasında görülen düşük gelir, işsizlik, sınırlı eğitim gibi faktörlerin varlığı karşısında, bu faktörlerin suça sebebiyet verdikleri ileri sürülebilir. Yalnız bu koşulların suça yöneltici niteliğindeki mekanizma kesinlikle belirtilememektedir.

Ailede çözülme, yetersiz konut, düşük aile geliri ve sosyal çevrenin benzeri fonksiyonel bozuklukları çocuğun etkili olarak sosyalleşmesini engelliyebilir. Aile, çocuğun diğerlerinin hakkına saygı göstermeği öğrendiği, iyi veya kötü yolda hareket için ilk eğitim okuludur. Çocuğun erken yaşta tecavüzkâr dürtülerini değiştirmesi bakımından ebeveynlerin birinin yokluğu veya yetersizliği sonucu sarsılırsa, öğrenim ve eğitim ve tireside sıhhatli olmaz. Böylece, aile, sorumluluğu yerine getirmeğe yetenekli değil veya etkili olarak ifaya isteksiz ve ailenin yerine geçerek sorumluluğu üzerine alacak bir müessesede mevcut değilse, çocukluk ve yetişkinlikteki norm-dışı hareketler için temel atılmış demektir. Ebeveynin çok meşgul olması veya ihtimam göstermemesi neticesi çocuk neyin doğru ve neyin yanlış olduğunu bilmeksizin veya dikkat etmeksizin büyüyecektir.

Aile bir kaç sebep neticesi yetersiz bir sosyalleşme müessesesi olarak belirebilir. Ölüm, boşanma, ayrılık sonucu evde baba olmayabilir veya hastalığı veya sınırlı yeteneği sonucu karısı ve çocukları için yeterli bir destek olamaz. Böyle bir ailede çocuk, ailenin bakımı işini görebilen bir örnekten yoksun olarak büyür. Erken yaşta kendi sorunlarıyla baş başa kalan çocuklar, öğretmen, polis ve diğer yetişkinlerin legal otoritelerini kabullenmekte zorluk çekebilir. Aile reisinin gelir temin edememesi halinde annenin bu yükü omuzlarına alması sonucu da aile yapısı bozulabilir; çocuklar, gözetim ve ihtimamdan yoksun kalabilir.

İşsizlik ve düşük gelirden bir çok şekilde suça yöneltici rol oynayabilir. Düşük gelir ailenin ihtiyacı olan sağlık hizmetlerinden yararlanmasını güçleştirir; çocukların yapmayı arzuladıkları şeylerin yapamamaları sonucu içinde yaşadıkları dünyaya karşı olumsuz bir tutum takınmalarına



713

rını doğurur. İşsizlik nedeniyle boş kalan kişide illegal eylemlerde bulunabilme fırsatıda doğar.

Aile gelirinin düşük olması, ebeveynin okul tecrübesi olmaması sonucu çocuk erken yaşta boyacılığa, küfeciliğe yöneltilir. Aileden nasibini alamıyan çocuk bu boşluğu okul vasıtasıyla doldurmayınca yetişmesi sıhhatli olmayabilir.

Devletin her vatandaşa eğitim olanağı sağlamaması veya ailede edinilen kötü alışkanlıkların düzeltilememesi ve okuldaki başarısızlıklarda olumsuz neticelere sebep olabilir. Okulda başarı gösteremiyerek hayal kırıklığına uğruyan çocuk okulu terk ederek başarıyı başka yerlerde aramaya koyulabilir.

Suçluluğa etkili faktörler kompleksinde konut durumu ile kalabalık aile ünitesi de yer almaktadır. Kalabalık aile ünitesi ve yeterli odanın olmayışı, çocuğun daimi olarak yetişkinlerle birlikte kalmasını ve ender olarak hissiyat ve tecrübelerini değerlendirebilecek bir yalnızlığa kavuşmamasını sonuçlandırır. Bu durumda, çocuk erken yaşta yetişkinlerin cinsel hayatı hakkında bilgi sahibi olur. Kalabalıklık, sakin bir çalışma yeri olmaması çocuğun okulda başarısızlığa etkiliyebilir; çocuğun boş zamanlarını sokakta geçirmesine yöneltir ve bu durumda, çocuklar üzerindeki gözetimde olanaksızlaşır.

Diğer bir çok faktörler çocuğun sosyalleşmesine yardımcı olup, bunların olmayışı suç doğuran komplike durumlara etkili olabilir. İhmal edilen fiziki arazlar ve hissi rahatsızlıklar cemiyete intibak edemiyen bir kişi meydana getirebilir; yeterli boş zamanları değerlendirme olanaklarının olmayışı, gençlerin enerjilerini sıhhatli ve hoş görülür bir biçimde boşaltmasını önler.

Suçluluğun önlenmesi bakımından sağlanacak hizmetlerin en yoğun riks grubunu kapsamaları itibariyle çocuk ve gençlere yöneltilmesi; temel kurum ve müesseselerin etkili bir fonksiyona sahip olması; çocukların erken yaşta suçlu hareket tarzını öğrenmelerinin engellenmesi zorunludur. Önlemenin daha özel yanlarına ilerde değinileceğinden burada genel önlemenin ana hatlarına temas edilmiştir.

II. Suçluluk İstidadına etkili Faktörlerin Teşekkülü

— Aile Ünitesi

Suçluluk öğrenilen bir hareket tarzı olup, suçlu ailede ayırıcı birleşmeler (**differential association**) aile de başlar. Aslı sosyalleşme müesse-

si olan aile, değişen derece ve ölçüde suçluluk örneklerini bünyesinde bulundurabilir. Bu durum, Hindistan'daki suçlu kabile veya kastlardan (suçluluğun normatif bir nitelik göstermesi) üyelerinden biri veya fazlası suçla ıstıgal etmiş veya eden aile tiplerine doğru bir değişim göstermektedir. Araştırma neticeleri, bu tür ailelerde üyelerden birinin suçlu olma şansının suçlu üyesi bulunmuyan aile üyelerine nazaran daha fazla olduğunu belgelemektedir. Bu bulguyu pekleştirici örneklerle suçlu müşahade dosyalarının tetkiki neticesi memleketimizde de rastlanılmaktadır.

Boşanma, ayrılık, ölüm veya diğer sebeplerle ebeveynin uzun süre aileden ayrılığı sonucu yıkılan aileler (**broken - homes**) çocuk suçluluğuna etkili olmaktadır; huzursuzluğun, ihtilâf ve çatışmanın yer aldığı evler, çocukların ebeveyni tarafından insizamsız bir biçimde disipline tâbi tutulması, cebire baş vurma gibi örneklerin belirmesi, anne ve babalar arasındaki (değer ve normlar konusundaki düşünce bakımından) ayrıcalıklarla kristilaze hale gelen yetersiz ailelerin, yukarıda belirtildiği gibi, çocuk suçluluğuna etkili oluşu konusunda kriminologlar fikir birliğindedirler.

— Ekolojik Faktörler

Çocuk suçluluğu nispeti ile nüfus yoğunluğu, ticaret ve sanayinin genişliğiyle ölçülen şehirleşme vetiresindeki hızlı artış arasındaki ilişkide üzerinde durulmağa değer bir konudur. Memleketimizde İstanbul Kriminolojik Enstitüsü tarafından Ereğli bölgesinde endüstrileşmenin suçluluk üzerindeki etkisi üzerinde bir araştırma yapılmaktadır. Bu konuda Amerika'da Şikago Kriminoloji Okulu tarafından çeşitli araştırmalar yapılmış olup; neticeleri oldukça ilginçtir.

— Ekonomik Faktörler

Ekonomik faktörlerin suçluluk sebebi olması artık tartışma konusu olmaktan çıkmış; bu faktörlerin suçluluk sebebi olabileceği kesinliğide ortadan kalkmıştır. İhtiyaç ve hatta aşırı açlık halinin ender olarak suçlulukla ilişkisi görülmektedir. Hindistan'da açlığa rağmen et yemeği yasaklıyan dinsel normun kişiler tarafından benimsenmesi sonucu kutsal ineklere el sürülmemekte; derecesiz açlık ve ihtiyaç bu normu ihlâl etmeğe yeterli bir güç kazanamamaktadır. Yine, Latin Amerika, Güney Avrupa ve Asyanın geçekondü bölgelerinde yaşayanların çok azı suçlu olmuşlardır. Tabiatıyla, ihtiyaç durumu şahsi bir duyuş olup; duyulan

ihtiyacın yarattığı baskı ile istihlâki arzu edilen şeyin elzem oluşu gibi unsurlar suça etkili olabilir.

— Sosyal Çözümleme Anomisi (kanunsuzluk veya normsuzluk)

Sosyal anominin sebepleri, Durkeim tarafından, esas itibariyle ani sosyal değişime dayatılmıştır : iyi veya kötü olarak tanımlanabilecek krizler sonucu cemiyet karıştığı veya çözülme olduğunda, kamusal otoriteler, vatandaşlar üzerinde etkili olmaktan, normatif kontrol tesis edebilmekten geçici olarak yoksun kalmaktadırlar.

Cemiyetteki anomik temayüller üniversal bir nitelik kazanmıştır. Reel problem, seviye ve derece sorusudur. Bir cemiyet, çeşitli ideolojiler arasındaki çatışma ile karakterize edilen basit bir anomi'den etkilenebilir; dini, siyasi ve diğer ideolojik görevlerin iflâsı ile belirecek yoğun anomik durumda da cemiyet çökebilir.

Sosyal anomi, tanımlama icabı, suçluluğa itme istidadı olan bir faktör olarak belirmektedir. 12 Mart 1971 öncesi Türkiye'deki durum bu tezi vurgulayıcı nitelikte bir örnektir.

Yukarda belirtilen faktörler kompleksinden sonra oldukça önemli olan ana bir problem üzerinde durmak istiyorum : bazı yetişkin ve çocukların **ayırıcı birleşmeler** vetiresinde yakalanmasının (ki bu durum onları neticede suçlu alt - kültürünün bir üyesi olmağa yöneltmekte) kişisel seviyedeki nedenleri nelerdir? Bu soru bizleri, kişinin **sınırlayıcı norm** karşısındaki düşünce ve durumu gidermek veya kişi tarafından benimsenmesi halinde bunu nötralize etmek için gerekli olan vetirenin ne olabileceğine götürmektedir.

Sosyal normlara uyarlığa yönelten vetirenin, teorikman, sosyo - psikolojik yönden sistematizasyonu, normların gruplar tarafından transmisyonu, intikali (**norm - gönderen**) infazı, kişi tarafından normun alınışı ve benimsenmesini analiz etmektedir. Norm - gönderme vetiresinde, herşeyden öce, kişi tarafından yerien getirilmesi arzu edilen hareket biçimi ile bu norma uygulanmaması halinde belirecek müeyyidenin açık olarak belirtilmesi zorunludur. Grubun, tesbit edilen norma kişinin ne derece uyarlık gösterdiğini saptamak bakımından **gözetleme fonksiyonunu** yerine getirmesi ve uyulmadığını tespitite kişilere müeyyide tatbik etmesi normal bir fonksiyon olarak **belirmektedir**.

Kişinin normlara uyarlık derecesi değişiklik göstermektedir. Bu değişim, kişinin gözetim ve negatif müeyyide tehdidi karşısındaki uyarlı-

ğından, mükafatlandırıcı müeyyide karşısında kişinin normu benimsemesine ve son olarakta, kişinin normu organik bir unsur haline getirmesine yönelmektedir. Bu son durumda, kişisel bir unsur haline gelen normun, haklı, âdil ve doğru olarak kabul edilişi sonucu gözetim ve müeyyide lüzumsuz hale gelmektedir.

Kanuni normlara uyarlık derecesi (belirli bazı kişiler tarafından normun ne derece benimsendiği ve normlara belirli kişilerin uyarlılığını sağlamak yolunda müeyyidenin tesirliliği) grup seviyesindeki norm - göndericinin (normu açık olarak ifadesi, gözetim ve müeyyide tatbiki) tesirliliğine ve kişisel seviyedeki norm - alıcısına (uyarlık, benimseme ve kişisel bir unsur haline getirme) bağıntılıdır.

Norm - gönderme işlemindeki yetersizlikte (nelere uyulması konusundaki cahalet) suça etkili olabilir. Mısır'ın kırsal bölgesinde yargıcılık yapmış Tefik - el - Hakım'ın hatıratını okuyanlar, Kahire'de çıkan kanunların fellahların kulak ve gözlerine erişmemesi sonucu kırsal bölgedeki adalet idaresinin ne kadar yararsız ve sıkıcı olduğunu anlıyacaktır.

Ceza Kanunlarında yerleşmiş bir kaide olarak beliren **kanunu bilmemek mazeret sayılamaz** ilkesi siyasal örgüt bakımından pratik bir çözüm şekli ise de, sorunu çözümlemek bakımından hiçte yararlı bir nitelik göstermemektedir. Vatandaşın herşeyden önce nelere uyulması gerektiğini bilmesi zorunludur. Bu yolda bir programın okul sırasında yer alması ceza kanunlarının etkenliğini sağlamak bakımından ön görülmedir. Bu öneri, Suçluluğun Önlenmesi ve Suçluların Teratmanı konulu Dördüncü Birleşmiş Milletler Kongresince kabul edilmiştir.

III. Sosyal Değişim ve Suçluluk (1)

Sosyal değişim ile modern ekonomiye geçişte beliren sosyal nitelikler arasında suç olgusunun yer aldığı genellikle kabul edilmektedir. Suç, tabiatıyla, bu vetireye bağlantılı değildir; öncesiz ve sonrasız bir sorun olarak tarihin kaydedildiği zamandan bu yana mevcut olagelmıştır. Hızlı sosyal ve ekonomik değişim düzeyinde işlenen her suçun da bu vetirenin suç artışında direkt bir neden oluşu konusunda çok az delil var ise suç istatistiklerinin yetersizliği ve araştırma yoksunluğuna rağmen sorun olarak beliren suç olgusunun ekonomik gelişme sonucu olduğu bilinci açık olarak belirmektedir.

Ekonomik gelişmeye bağıntılı olarak beliren sosyal değişim sonucu suç olgusunun nicelik yönden ifadesinde bir artış kaydedeceği ve geçmişte görülmeyen suç tiplerinin doğacağı genellikle kabul edilmektedir. Ye-

ni sosyal normların ve müesseselerin belirmesi için sosyal bir sarsıntı gerekli olup; buda suça sebebiyet verebilir. Önemli soru, cemiyetin istikrarı için zorunlu unsurların tümünü koruyarak nizamlı bir sosyal değişim sürecinde ön görülen teknik ve tedbirlerin geliştirilebilmesidir. Bu durumun mümkün olup olamayacağını kararlaştırabilmek için sosyal değişim ile suç arasındaki ilişkiyi anlamak konusunda önemli çaba gösterilmelidir.

Suçta görülen artış, ekonomik gelişme sonucu beliren endüstrileşme ve nüfusun muayyen merkezlerde birikimi ile etkilenebilir. Bu olguların suç artışında direkt bir neden oluşu konusunda çok az delil var ise de; sosyal değişim sonucu beliren sosyal yapıdaki sarsılmanın artışa sebebiyet verebileceği akla yatkın gelmektedir.

İlaveten, iç-göçler sonucu şehirlere akın eden köylülerin şehir hayatının girift yaşantısı ve değişik normları karşısında geçirdiği sarsıntı suça sebebiyet verebilir. Bu bakımdan, köylü vatandaşların şehir hayatına gelme öncesi eğitilmesi, şehir yaşantısının sorumlulukları hakkında bilgi edinmeleri sağlanmalıdır.

Şehir düzeyindeki suç artışı sebebine ilişkin olarak belirtilebilecek husus, bütün memleket için bir ceza kanununun varlığına rağmen, bu durumun köy ve kasaba kültürünün esaslı bir unsuru olarak kabullenilmediğidir. Aynı iki ceza hukukunun bir cemiyette tatbiki beklenilemezse de, milli siyasetin gerçek sosyal ve kültürel durumu göz önüne alması ve tüm hareketleri tek bir standartlar sistemi ile değerlendirmemesi zorunludur. Bu nitelik, adaletin geniş ölçüsünde ferdileştirilmesinin doğal bir sonucudur. Yargıçların sosyal ve kültürel dinamizm hakkında bilgi ve görüş sahibi olarak dâvalardaki özel sosyal ve kültürel faktörlere uyarlı tedbirlere karar vermesi yerinde olacaktır. Öç almak için bir vatandaşın işlemiş olduğu adam öldürme veya yaralama fiilinin köy ile şehir düzeyinde oldukça farklı manaları olduğundan, kamusal reaksiyonda farklı olmalıdır. Tatbikatte ise, suçun şehirde işlenmesine rağmen, hareket standardı, şeref ve namus kavramlarının gerçek bir köy yaşantısını yansıttığı hususu zaman zaman göz önüne alınmamaktadır.

Gelişim vetiresinde önemli bir unsurda geleneksel aile yapısının yıkılması sonucu beliren güçlükler ve hareket normunu benimsettirecek diğer müesseselerin yokluğudur. Bu boşluğun doldurulmasını sağlayacak metodlar yaratılmalı veya hiç olmazsa sosyal ve ekonomik program ve siyasetlerinin bu yıkıma istemiyerek ve lüzumsuz yere yardımcı ol-

maması temin edilmelidir. Burada, endüstriyel alanların (mağden ocakları, petrol tesisleri v.s.) ve işçi ihracının erkek işçilerin göçünü zorunlu yapması (bazen kendisinin ailesi ile olan ilişkilerini olanaksız hale getirmesi) üzerinde önemle durulacak bir konudur.

Yukardaki unsurlar göz önüne alınarak, planlama işleminin, sosyal amaçların ekonomik icaplarla harmonisi sağlanarak yürütülmesi, gelişmiş memleketlerde görülen sosyal felaketlerin ve hataların önlenmesi için zorunlu görülmektedir.

IV. SUÇLULUKLA MÜCADELE ve SAĞLIK HİZMETLERİ

Suç ve suçluluk konusundaki modern kavramlar suçluların haklarına yöneliktir. Cemiyetin korunması ve hakları karşısında suçluların hakları da dikkatli olarak terazilenmelidir. Bu hususta, bazı hastalıklar, örneğin lepra, Tbc ve akıl hastalığı hakkındaki düşünce değişikliğine paralellik kurulabilir.

Modern halk sağlığı son 100 yıl içerisinde yasal ve polis fonksiyonundan, sosyal ve ekonomik gelişimin önemli ve organik bir kısmını teşkil eden tatbiki ilme doğru yönelmiştir. Sağlık idaresinde kullanılan teknikler, modern sağlık servislerini cemiyete dayalı olarak organize etmeye ve planlamada olumlu tedbirlere önem vererek halk için sıhhatli bir çevre yaratımı ve halkın sağlık işlerine aktif olarak katılımını sağlamayı amaç edinmiştir.

Milli sağlık planlaması, milli kalkınmanın ana kesimlerinden biri olup; ekonomik kalkınma planları sağlığın korunması ve geliştirilmesine değgin yatırımları da kapsamalıdır. Ekonomistler ise, insan kapitalinin ekonomideki önemini bir kenara bırakarak, sağlık için ayrılan fonları, sağlık servislerinin istihsaldeki değerine bakmaksızın «tüketici» olarak düşünmektedirler. Aynı durum, suçlulukla mücadele konusunda ki yatırımlar içinde geçerlidir.

Suçlulukla mücadelede yer alan müesseselerin periyodik olarak değerlendirilmeye tâbi tutulması ve bununda sıhhatli istatistiki verilere dayandırılması zorunluluk ifadesidir. Suç konusundaki istatistikler için tespit edilecek kriterede önem verilmeli, hastalıkların devamında olduğu gibi, suçluluğun devamı üzerinde de durulmalıdır.

Suçluluk alanında tıpta olduğu gibi uzun süreli çalışmalar ön görülmelidir. Bir kaç yılı kapsamak üzere yapılan araştırmalar, suçluluğun

gelişme derecesi ve yoğunluğu hakkında daha kesin bilgiler verebilecektir. Bu nevi bir çalışma hayatın farklı devrelerindeki suçluluk nedenlerini inceleme bakımından da iyi fırsatlar temin edebilecektir. İngiltere'de İç İşleri Bakanlığı Araştırma Ünitesi, çocuk sağlığı ve gelişmesi konusundaki araştırmaya katılmaktadır. Suçluluk sebeplerini bulmak üzere 1964 yılı Mart ayının ilk haftasında doğan çocuklardan örnekleme yöntemi ile alınan 5000 inden suçluların sosyal durumları ile diğerlerinin mukayesesi yapılacaktır.

Sağlık hizmetlerinin suçluluğun önlenmesi bakımından oynayacağı rol özellikle akıl sağlığı konusunda belirlemektedir. Şehirleşme ve endüstrileşme sürecinde hafif neviden akıl hastalıklarında bir artış olduğu ve koruyucu sağlık hizmetlerinin bu alanda yetersizliği sonucu kişileri hastane yerine cezaevine gönderildiği saptanmıştır.

Sonuç olarak suçluluk alanında yapılacak çalışmalar ve takip edilecek yöntem bakımından sağlık alanındaki çalışma yöntemlerinden yararlanılabileceği gibi suçluluğu önleyici yönüyle sağlık hizmetlerine eğitilmesi de gerekmektedir.

V. CEZA SİSTEMİ

Ceza sistemi, polis (jandarma), ceza kanunu ile özel cezaî normları, ceza usulünü, mahkemeler organizasyonunu, müessesesevi, yarı - müessesesevi (geceleri infaz müessesesi ile), müessesesevi olmayan tretman ve ilgili servisleri kapsamaktadır. Sistem olarak, belirli bir sosyo - politik ihtiyacı, ceza adaleti ihtiyacını, karşılaması gereklidir.

— Polis

Sefalet, sosyal çöküntü, ailelerde düzensizliklere ve milli gelir kaybına sebep olan suçluluğun önlenmesinde polis (ve jandarmanın) önemli bir yeri vardır : suçun ceza adaleti mekanizması için bir konu olması- nı önlemek veya konu olabilecek suç niceliğinde azalma sağlamak.

Polis görevinin yerine getirilmesinde aşağıdaki ilkeler üzerinde önem- durulmalıdır :

— Polisin fonksiyonunu yerine getirebilmesi, halkın polisin varlığını, aksiyonları ve hareketini kabullenmesine; polisin halkın saygısını temin ve devam ettirebilme yeteneğine dayalıdır.

— Halkın hukuka saygılı tutum ve davranışı, polise saygılı olmasından gelişmektedir. Polis, halkın saygılı ve kabullenmesini devam ettirmek yolunda halkın arzulu işbirliğini sağlamalıdır.

— Polis amaçlarına ulaşılmasında, kuvvet kullanılması ölçüsünde halkın işbirliği azalmaktadır.

— Polis mevcut kanunların maddi yönden âdil olup olmadığına bakmaksızın halkın hukuka uyarlığını sağlamada, adalet mekanizmasına yapacağı hizmette tarafsız bir tutum içerisinde olmalıdır.

-- Polis, ikna, tavsiye ve ihtarın yetersizliği halinde son çare olarak fiziki kuvvete baş vurmalıdır. Özel olayın gerektirdiği fiziki kuvvet kullanımıda minimum ölçüde olmalıdır.

— Halkın refahı için ön görülen düzen ve asayişin temininde her vatandaşa düşen polis görevi yanında full-time olarak görevlendirilen polis kuvveti yer almaktadır. Bu sebepten, polisin halk ve halkında polis olduğu göz önünde bulundurulmalıdır.

— Polis hukukun temsilcisidir. Polis memurları zanlının sorumluluğuna hükmetmedikleri gibi onları cezalandırmaz. Polis kanunun emrettiği hallerde kişiyi yakalar, delilleri toplar; ve fakat, hüküm vermez ve cezanın infazını kendi üzerine almaz.

— Polis sisteminin etkenliği testi, suçlulukla mücadelede polisin belirgin faaliyet ve çabası olmayıp, suç ve aşayisizliğin bertaraf edilmesi veya suç niceliğinin makul hadlere indirilmesidir.

İngiliz polis sisteminin kurucusu Sir Robert Peel tarafından ilk defa 1822 de ifade edilen bu prensiplerin rehberliğinde polis fonksiyonun yerine getirilmesi, sistemin etkenliği, halk tarafından benimsenmesi ve halkın gönüllü olarak işbirliğinin sağlanması bakımından bir gereksinme olarak belirmektedir.

— Ceza Kanunları

Dünyada mevcut ekseri ceza kanunları konservatif olup; zamanın gereksinmelerine cevap vermekten, cemiyetlerde beliren gelişmelere uyarlı olmaktan yoksundur. Ceza kanunlarında görülen enflasyon, kısmen, refah, eğitsel ve akıl sağlığı servisleri tarafından çözümlenebilecek problemleri, bazen önemsiz nitelikte olanlarını, çözümleme yolundaki siyaset ve tatbikattan ileri gelmektedir. Diğer bir faktörde, ceza kanunlarının formüle edilmesine sosyal bilimci ve kriminologların iştirak ettirilmemesi ve suçların formüle edilmesinde insan haklarının korunmasını içererek yeni durumları kapsıyabilecek esnek tanımlar yerine kasuistik yöntemin uygulanmasıdır. Her suç için yapılan tanımlar sonucu,

bunların ender olarak tatbik olanağı bulabildiği ve ceza kanunlarındaki boşluklar sayısında otomatik olarak arttığı görülmektedir.

Ceza hukuku alanında yer alan yasal faaliyetlerde geniş ölçüde milletlerarası ihraçat ve ithalata rastlanılmaktadır. Bu çerçevede iki ceza kanunu değerli istisnalar olarak yer almaktadır : 1965 tarihli İsveç Ceza Kanunu ile 1969 tarihli Federal Alman Cumhuriyeti Kanunu. Her iki ceza kanununda kısa, özlü, ekseri hususlarda esnek olup, kasuistik yöntem bertaraf edilmiştir. İsveç Ceza Kanunu temelinde yatan fikirler yönünden ilginçtir : Kanununun dayandığı felsefeye değgin bir ifadeye Ceza Kanunu metninde yer verilmemiş ise de, hazırlanması sırasında ifade edilen fikirler ve kanunda yer alan hükümler sonucu öç alma yerine **önleminin** amaç edinildiği belirmektedir. Kanunda prensip ve teorilere fazla yer verilmemiştir. Kanunu hazırlayanlar için rehber olan, Avrupa Ceza felsefesinde yer alan çeşitli ekollerin fikirleri yerine sağ duyu, pratik tecrübeler ve insanlığa duyulan ihtiyaç düşüncesidir.

Bu ceza kanunları dışında kalan ekser memleket ceza kanunları ithal edilmiş neviden olup; ithal eden memleket bakımından pragmatik ve faydacı bir görüş unsuru olmaksızın, memleketin sosyolojik ve kriminolojik ihtiyaçlarına cevap verip vermediği veya bu ihtiyaçlara uyarlı hala getirme yolundaki çaba olmaksızın tatbik görmüşlerdir. Türk Ceza Kanunu bu yöntemin en tipik bir örneğidir. 1926 tarihli Türk Ceza kanunu 1888 tarihli Zanardelli Ceza Kanununa dayalı ve bu kanunda geniş ölçüde 1859 tarihli Sardinian Kanunundan mülhem olmuştur. Hiç şüphesiz, tarihe karışmış olan Sardinian Krallığı ile Türkiye arasında hiç bir müstereklik yoktur.

Ceza Kanunu milli gerçeklerin değerlendirilmesine dayalı olmalı; geçmişin kriminolojik yönünden değerlendirilmesini, istatistiklerden yararlanmayı ve ceza sisteminin fonksiyonel değerlendirilmesini kapsamalıdır. Hiç şüphesiz, milli ceza kanunları, yabancı kaynaklardan aktarmaları veya mevcut mirası kısmen korumayı bertaraf etmemektedir. Yalnız, memleketin mevcut ve gelecekteki ihtiyaçlarına cevap verebilmesi temel ilke olarak ele alınmalıdır. Ceza siyaset ilminde beliren gerçek, ceza kanunu hazırlanmasında ve yeni projeler tanziminde, milli (ekonomi) kalkınma planlarında olduğu gibi gerçeklerin, ihtiyaçların ve olanakların ortaya çıkarılması zorunluluğudur.

Mevcut Türk Ceza Kanunu, infaz sırasında tatbik kabiliyeti olmıyan mahkumiyet cezalarının sınıflandırılmasını, kabahat fiilleri hakkındaki

normları, şiddetli cezaları, fazla sayıda kısa süreli hürriyeti bağlayıcı cezaları, anlam ifade etmeyen küçüklerin yaş sınırlarını, emniyet tedbiri şeklinde kamufle edilen polis gözetimi ve diğer hususları içine almaktadır. Türk Ceza Kanunu bu yönleriyle bile olsa revizyona ihtiyaç göstermektedir. Bu neviden revizyonlar başka memleketlerde periyodik olarak yapılmaktadır. Kana'da bu yoldaki çalışmalar 1849 yılında başlamıştır. Bu tarihte yapılan ilk çalışma sonrası 1938' de Archambault Komisyonu raporu ile Kanada'nın ceza felsefesinde temel ilkeler ortaya koymuş ve 1956 tarihli Fautex Komite Raporunda 44 tavsiye sunmuştur. Bu nevi çalışmalar bugünde devam etmektedir.

Ceza sistemi bakımından önemli yanı olan bir hususta ceza kanunlarında yer alan cezaların hangi kriter ve amaçlarla uygulandığıdır. Yargıçlar kanunun normatif düzelmesi içerisinde bir otomat gibimi hareket ediyorlar? Tayin ettikleri ceza tedbirlerinde suçluyu etkileme ön yargısını taşıyorlarmı? Hükmetmiş oldukları cezanın tesirlerini takip ediyorlar mı? Etkisiz gördükleri bir ceza neviini tatbik etmekte devam ediyorlarmı? kısacası, cezanın etkisini görmeksizin veya bilmeksizin sadece ceza verici olarak mı fonksiyon görüyorlar?

Bu soruların cevaplandırılması ceza sisteminin etkenliği ve yararlılığını test etmek bakımından zorunlu görülmektedir. Bu zorunluluğu pekleştirici nitelikteki aşağıdaki ilkeler üzerine önemle eğinilmelidir :

— Ceza vermenin amaçlarında beliren değişimler ile ceza neviilerinin genişliği karşısında yeni bilgi kaynaklarına ihtiyaç vardır;

— Sadece geçmişteki olaylar hakkında hüküm verme yerine gelecekteki olgu ve hareketleri kontrol altına almayı amaç edinen ceza yargıcının fonksiyonu, geçmişte benzeri durumlarda hükmolunan benzeri cezaların neticeleri konusundaki müşahadelere dayalı olmadığında spekülatif olmakta devam edecektir;

— Ceza tayin etme sorumluluğunu taşıyanlara sistematik olarak her ceza nevinin kapsamı, elde edilmesi istenilen ve gerçekte ne sağladığı gibi hususlarda bilgiyi içeren bir el kitabının sağlanması ve beliren gelişimlerin bu kitaba eklenmesi gereklidir;

— Ceza yargıçlarına ve özellikle mesleğe ilk atnanlara cezaevlerini ziyaret etmelerinin önemi hatırlatılmalı;

- Savcı ve Yargıçlar için seminerler düzenlenmelidir.

Bu ilkelerin temelinde, suçlunun tamin bekliyen adalet hissi kavramı saklı bulunmaktadır.

— Ceza Adaletinde Sistem Analizi

Ceza adaleti sistemi çeşitli ve oldukça yoğun olan operasyonlar tümüdür. Böyle bir sistemi ilmi bir incelemeye tâbi tutmak, neticelerini direkt olarak gözetlemek, operasyonlarda değişimleri zorunlu yapmaktadır. Bu nevi kontrollü tecrübe arzu edilen bir yöntem ise de pratik olmaktan yoksun ve maliyeti oldukça yüksektir. İlâveten, normal operasyonlar aksatılmaya yer verilemeyecek derecede kritiktir. Bu yöntem yerine matematiksel bir tavsir veya sistemin bir modeli formüle edilerek sistemin farklı kesimlerindeki ilişkiler belirlenebilir.

Sistem analizi, temsil ettiği gerçek sistemin daha iyi nasıl organize ve idare edilmesi için matematiksel modelin teşkilini kapsamaktadır. Ceza adaleti hakkında bu nevi analizlerin yapılmasıyla;

— Ceza adaleti sistemi ve işletilmesi yollarının açık olarak tavsiri geliştirilerek sistemin temelindeki varsayımlar belirlenmektedir;

— Gerçek tecrübenin olanaksız olması halinde benzeri tecrübe için bir vasıta temin edilmektedir;

— Önerilen değişimlerin neticeleri üzerinde esaslı hesaplar yapılmak gerektiğinde elde bulunmasına ihtiyaç duyulan veriler belirtilmektedir.

Bu avantajlar, modelin teşkil ve kullanılmasıyla nelerin yapılamıyacağına ışığında değerlendirilmelidir. Gerçek ceza adaleti dünyasındaki sebep - netice ilişkileri komplike ve girift olduğundan bunların metamatiksel tanımı oldukça basite indirgemek olacaktır. Halihazırda, en temel ilişkiler bile zayıf şekilde anlaşılmış ve mevcut verilerde ileri seviyedeki anlamaya çok az yardımcı olmaktadır. İlâveten, dinamik bir sistemde nedensellik ilişkileri devamlı olarak değişmektedir. Bu derece geniş ve komplike olan bir sistemin tavsiri olarak ayrıntılarıyla incelenmesi ise uzun bir zamanı gerektirecek tim çalışması ile kabil olabilecektir. Bu konuda kötümser olmağa hiç bir sebep yoktur; zira aynı derecede komplike olan sistemler, örneğin milli ekonomi, üzerinde yapılan analizlerden elde edilen yararlar bu yoldaki araştırmalarında gerektirecek niteliktedir.

Ceza Adaleti Sisteminin Modeli

Ceza adaleti sisteminin modelini geliştirmek yönünden atılacak ilk adım, suçlunun sistemden geçerken her safhada beliren olguları ayrıntılarıyla belirtmektir. Bu belirleme ve tavsir, sayısal lisana çevrilecek sistemin çeşitli yönlerine sayısal değerler verilmekte ve neticeler arzu edildiği gibi analiz edilmektedir.

Meydana getirilen modelle polisin suçları ortaya çıkarmasında % 10 gibi bir artış kaydetmesi halinde mahkeme ve infazdaki yankılarını ve işletme harcamalarının gelecek beş yıl içerisinde tahmin edilen yükü ve işletme masrafları kolaylıkla saptanabilir.

— Toplumsal Değişim ve Cezaevleri

Kalkınma nedeniyle yerleşmiş tüm organizasyonlarda beliren değişim vetiresinden cezaevleri organizasyonunda etkilemektedir. Değişim, temel görev (veya amaç) yönünden belirlediğine yeni fiziksel ve sosyal yapıtlara gereksinme duyulmaktadır. Amaçtaki değişim ufak ölçüde olduğunda temel değişiklikler yerine organizasyonda yapılacak ufak değişikliklerle sorun çözümlenebilmektedir.

Organizasyon, iki veya daha fazla iksinin belirli bir amaca yönelik işbirlikçi çabaları olarak tanımlanabilir. Bu tanımdan anlaşılacağı üzere, organizasyonun belirli bir amacı olması zorunludur. Bu amaç bazen basit bir şekilde ifade edilebilir. Örneğin, cezaevleri organizasyonunun geçmişte sadece hükümlülere muhafaza etmek sorumluluğunda olduğu gibi. Sözü edilen amaçta **Cezaların İnfazı Hakkındaki 647 sayılı kanun** ile soyut bir değişim belirmiştir : cezaevleri organizasyonunun sorumluluğu sadece hükümleri muhafaza etmekle kalmayıp; onların iyileştirilmesini sağlayarak salıverildiklerinde cemiyette yapıcı bir birey olmalarını sağlamaktır. Amaçtaki bu değişim, maddesel ve diğer yönlerden gerekli değişimlere ihtiyaç göstermektedir. Organizasyonun empoze ettiği otorite ve rol durumlarının değiştirilmesi; yeni hareket normlarının personel tarafından benimsenmesi gibi koşulların gerçekleştirilmesi zorunludur.

Cezaevleri organizasyonunda, geleneksel olarak orduda görülen otoriteler iyerşik ilişkiler düzeni görülmektedir. Bu düzenin tabii sonucu, iyerşik âmirden aşağıya doğru bir ilişki var ise de, aşağıdan yukarıya doğru akış söz konusu olmamaktadır. Bu iyerşik ilişkiler düzeyinde organizasyon tarafından verilen otorite ve roller durumunda geleneksel bi-

çimde belirmekte; personel değerler sistemi ile hareketleri, içinde bulundukları roller ve çevre ile sınırlandırılmaktadır. Örneğin, gardiyanla hükümlü arasındaki ilişki sadece şekli olarak düşünülmekte ve bunun ötesinde yer alan şekilden yoksun bir ilişkiye kötü nazarla bakılmaktadır. Bu açıdan bakıldığında, gardiyanların sadece muhafaza görevi ile yükümlü oldukları; ve fakat, hükümlülerin iyileştirilmesine katkı rolleri söz konusu olmamaktadır.

Son yıllarda personel ile hükümlüler arasındaki haberleşme kanalları çeşitli nedenler açılmağa başlamış olup; hükümlüler özellikle açık ve yarı - açık müesseselerde personel ile konuşabilmekte ve personelde hükümlülerle konuşmakta bir sakınca görmemektedir. Personel eskiden farklı olarak sahnede bulunmak zorunluluğunu hissetmekte ve hükümlülerden gelecek sorular karşısında endişe duymadığı gibi müessesedeki nizam demokratik ilişkiler çerçevesinde tesis edilmektedir. Demokrasi fikrinin cezaevi müesseselerine girişini sağlayan müessesede hükümlülerin müşahadesi sonuçlarının değerlendirildiği kurul toplantılarında kararların çoğunlukla alınmasıdır. Kuruldaki bu usul, netice olarak personel arasındaki ilişkileri daha demokratik temellere oturma potansiyelini içermektedir.

Cezaevleri organizasyonundaki değişime etkili olan baskılar çeşitli biçimlerde belirmiştir :

- Cemiyetin kendisi değişmekte olup; cezaevleri ile diğer organizasyonlarda bulundukları çevredeki değişimler sonucu etkilenmektedir;
- Cezaevleri İdaresi daha geniş ve daha kompleks olmuştur;
- Organizasyona yeni uzmanlar (psikolog, sosyal hizmet uzmanı v.s) girmiştir;
- İnsan hareketi konusundaki yeni teoriler karşısında eski kavramlar kuvvetinden kaybetmiştir.

Bütün bu değişimler Cezaevi İdaresi hizmet yapıtında temel değişimleri gerektirmektedir. Eski şişeler yeni şarabı uzun süre muhafaza edemeyeceği gibi eski elbiselerin yamalanmasında belirli bir limit vardır.

Grup tartışması, kişisel çalışma, endüstrileşme, teknoloji, patronaj müessesesi (Tasarının kanunlaşması halinde) ile kurulacak yurtlar ve gözetimli şartlı salıverme ve diğer unsurlar mevcut fiziksel ve sosyal yapıya eklenemezler. Yeni amaçların gerçekleştirilmesi ve yeni vetirelerin yürütülmesi için yapıtlarda esaslı biçimde değiştirilmektedir.

Cezaevlerinin bir iyileştirme cemiyeti olarak gerçekleştirilmesi amacı karşısında değişimlere duyulan ihtiyaç daha belirgin olmaktadır. İyileştirme cemiyeti, herşeyden önce, personel arasındaki ilişkilerin yatay ve dikey ilişkiler biçimine dönüşümünü; personel arasındaki sosyal mesafenin hissedilmeyecek ölçüde belirmesini; personel grubu ile hükümlü grubu arasındaki sosyal mesafenin ortadan kaldırılmasını ön görmektedir. İyileştirme cemiyeti, personele yeni roller vermekte ve her personel üyesinin iyileştirme vetiresine katkısını zorunlu görmektedir.

Yukarda belirtildiği gibi, personelin organizasyon tarafından saptanmış rolleri vardır. Hiç şüphesiz, rol kişi olmadığı gibi kişide rol değildir. Kişiye müessese organizmasında verilen otorite ile belirgenen rol yeni bir değerlendirme sonucu değişebileceği gibi kişinin şekli ilişkiler dışında da rolü vardır. Rol yönünden önem kazanan husus, resmi rollerle resmi olmayan roller arasında bir sürtüşme olmamasıdır. Aksi takdirde, değerler sistemi bakımından beliren ikilik, müessese için yararlı olmayacaktır.

Organizasyonda temel amaç yönünden değişimin soyut olarak ifade-i ile yetinilmeyip; bu amacın tüm personel tarafından benimsenmesi gereklidir. Hükümlülerin müessesede iyileştirilmesi öneriliyorsa, gardiyan, idari personel ve müdürün çabalarının bu amaca yönelik olması; diğer bir deyimle, iyileştirme vetiresinin sadece psikolog, sosyal hizmet uzmanı gibi uzman kişilere bağlı kalmaması gerçekleştirilmelidir. Aksi takdirde, iyileştirme faaliyetleri uzmanların yaptığı kişisel ve grup çalışmasına bağlı kalacak ve hükümlüler bu ilişkiler dışında tedavilerine hiçte yararlı olmayan bir ilişkiler kompleksi içerisine bırakılmış olacaktır. Bu bakımdan, müessesenin tüm olarak iyileştirmeyi amaç edinmesi, personelden bir grubun yapıcı ve diğerinin yıkıcı tutumlarıyla şizofrenik bir hastanın hareketleri durumuna indurgenmemesi tutarlı bir infaz siyaseti olacaktır.

Cezaevi cemiyetinde, grup dinamizminin ön plana alınması ve kişinin cemiyette izole edilmiş bir yaşantı sürmemesi temelinden hareketle grup yaşantısına önem verilmesi daha yararlı ve sıhhatli olacaktır. İyileştirme cemiyetinde, iyileştirme tekniği olarak, hükümlülerin bir liderin rehberliğinde grup toplantıları yapması; lider durumunda bulunan personel arasında da toplantılar yapılması demokratik ilişkilerin doğumunu kolaylaştıracaktır.

Grup toplantılarında, hükümlülerin tesis edilen itimad havası içerisinde kendi sorunlarını konuşması, konuşmalar üzerine konuşma yapması ve kendilerini açığa vurması sonucu bilinçlenme sağlanmaktadır.

Kişiler olgunlaşma tecrübesi aile, okul iş yeri gibi gruplarda edindiklerinden cezaevlerinde grupsal eğitime gidilmesi cemiyetteki vetirenin tabii bir devamını teşkil etmektedir. Gruplar kişinin sorunlarına hassas olabileceği gibi kişilere grupta fikir alış - verişinde bulunabilme olanağı verilmekte; şahsı geliştirmeye ve kişinin kendisine saygı duyabilmesine yardımcı olunmaktadır.

İyileştirme cemiyetinde grup toplantı ve tartışmaları sıhhatli bir biçimde gerçekleştirildiğinde, personel ile hükümlü grubu arasındaki geleneksel zıtlık ve kutuplaşmalar ortadan kalkabilecektir; her iki grup arasında daha dürüst bir haberleşme kurulabilecektir. Bu durum, hükümlülerin eğitimi için temel bir koşul olarak belirlemektedir.

Grup toplantıları gibi bir vetire, sadece yeni insanların (psikolog veya sosyal hizmet uzmanı) yeni roller alması ile kalmayıp; cezaevi müdür ve yardımcılarını yeni rollerin yerine getirmesine iştirak ettirmektedir.

Oynadığımız rol geniş ölçüde organizasyondaki hareketimizi tanımladığından, yeni roller yeni hareket biçimleri ve diğerleriyle yeni rol ilişkileri anlamına gelmektedir. Bu bakımdan yeni roller organizasyona tanıtıldığında, yapının, rol durumları ve rol ilişkileri yeniden tanımlanmaktadır.

Hükümlülerin iyileştirilmesi yönünden önem kazanan diğer bir hususta fiziksel yapıttır. Fiziksel yapının günün ve infazın gereklerine göre olması; ve hükümlüler üzerinde sosyal kontrol sağlamak içinde fazla kapasiteli olmaması gereklidir. Bu sebepten, 3000 veya 1500 kişilik cezaevi yapıtlarından kaçınılmalıdır: Fransa'daki 4000 kişilik kapasiteli Fleury - Merogis yapıtı hiçte memnuniyet verici bir model olarak gözükmemektedir.

Cezaevlerinde kontrol tesisi ve iyileştirme tedbirlerinin etkenliği bakımından kapasitelerinin 300 civarında olması önerilmektedir. Bu seviyedeki nüfusunda ufak gruplara ayrılması ve bu şekilde muhafazası «parçala ve fethet» siyasetinin yararlılığı açısından tavsiye edilmektedir.

Organizasyonunun amaca ulaşmış ulaşmadığını saptamakda gerekmektedir. Her organizasyonda, ithal edilen unsurların bir değişim vetiresi sonrası istihsal ve ihraç edildiği göz önüne alındığında, cezaevlerine her hafta mahkemeler tarafından gönderilen 3500 kadar hükümlü ve tutukluya ne yapıldığı ve salıverildiklerinde cemiyete intibaklarının nasıl olduğu üzerinde önemle durulmalıdır. Cezalandırma hakkı yanında iyi-

leştirme görevinde kanunilik kazanması sonucu salıverildiklerinde iyi ve yararlı bir yaşantı sürmeleri yolunda bir iradenin hükümlülerde yer etmesine çaba göstermek zorunluluğu belirmektedir.

Hiç şüphesiz, yeni amaçlar ve vetirelerin (sanat eğitimi, klasik eğitim, kişisel ve grup çalışması v.s. nin) cezaevleri organizasyonuna sokulması sonucu basit cezaevi yapıtı değişime doğru yönelecektir. Cezaevleri idaresi gibi rijid bir hizmet için değişim güç olmakla beraber, **Cezaların İnfazı Hakkındaki** 647 sayılı kanunla değişimin temel ilkeleri ortaya atılmıştır. Bu kanunla infaz sistemimizde beliren aşamaların halk tarafından benimsenmesi ve genel kalkınma açısından organizasyonlarda görülen değişmelere paralel olarak cezaevleri organizasyonunda da değişime doğru atılımlar yapılmıştır. Bu konudaki planlama çalışmaları geleceğin ihtiyaçlarına göre Cezaevleri İdaresince yürütülmekte olup; yakın bir gelecekte, insanî bir hüviyet kazanan infaz sistemimizin tüm cezaevlerinde gerçekleştirilmesi sağlanacaktır.

Sonuç

Ceza sisteminin etkili olması için,

- Cemiyetin ciddi olarak sarsılmaksızın kabullenebileceği suç niceliğinin, aritmetik kesinlikle olması bile, saptanması,
- Polisin suçluların hepsinin yakalayabilme yeteneğinin, mahkemelerinin tüm suçluları yargulayıp hükme varabilmelerinin ve müesseselerin tümünü islah edebilmelerinin sınırı olduğundan alternatiflere aramağa yöneltilmesi, örneğin mağdursuz suç fiilleri ile kabahat neviinden bazı fiillerin klâsik mahkemeler dışındaki organlara intikal ettirilmesi; örneğin, T.C.K. nun 565. maddesi.
- Ceza adaleti sisteminin personel ihtiyacını ve adli bir idareye kavuşmasını sağlamakla yetinmeyip, ilmi bakımdan sistemin etkili ve sosyal yönden yapıcı olup olmadığından bilinmesi;
- Ceza adaleti sisteminin farklı kesimleri arasındaki ilişkiyi, kesimlerdeki değişim temayüllerini, maliyet ve etkenliliklerini ve diğer sistemlere olan ilişkisini ölçmek için istatistiki verilerin derlenmesi;
- Ceza adaleti sisteminde yer alan farklı kesimleri kapsayan sektörler bir planlamanın yapılması; ve

— yeterli mali kaynaklara sahip olması zorunlu görülmektedir.

«Bir sistemin en genel ve temel özelliği parçaların birbirine bağlılığıdır. Birbirine bağlılığın esasını parçalar veya elemanlar arasında düzenli ilişkilerin varlığı meydana getirmektedir. Diğer bir deyimle, birbirine bağlılık bir sistemi meydana getiren parçalar arasındaki ilişkilerde var olan düzendir.»

T. Parsons and E.A. Shils (Esd). Toward A General Theory of Action. Cambiridge, Harvard University Press, 1951, P. 107

- (1) Memleketteki suç yoğunluğu sonucu vatandaşlarda beliren suç korkusu kalkınmayı etkilemektedir. Bunun yanında, suçun sebep olduğu milli gelir kaybıda ihmal edilemeyecek bir nitelik göstermektedir. Suçun gerçek maliyeti, suçun tabiatı icabı, spekülatif olmakla beraber, miktarının önemli bir seviyede olduğuna değgin deliller oldukça yoğunlaşmıştır : Fransa ve Amerika'da gayri safi milli hâsılının % 5 ini bulmaktadır.

Bütçe harcamaları içerisinde sadece ceza adaleti sistemi için yapılan harcamalar tutarı sınırlı bütçe olanaklarının önemli bir kısmını kapsamaktadır. Yirmi beş memlekette sosyal savunma (suçluluğun önlenmesi ve suçluların islahı) için yapılan harcamaların % 2 ye yaklaşık bir nispetten % 15 e kadar değişmekte olduğu; kalkınmış memleketlerde meydan nispetinin % 3 olmasına karşılık; az gelişmiş memleketlerdeki bütçelerin % 9 unu teşkil ettiği görülmüştür.

**MEMURLUK GÖREVİNİN İHMALİ VE KÖTÜYE KULLANILMASI
SUÇLARINDA MEMURA KENDİ ALEYHİNE GÖREV VERİLMEMESİ**

Yazan : Ali BAYKAL
(C. Savcı Yd. - Afyon)

PLAN :

- I — Giriş,
- II — Görevi ihmal ve kötüye kullanmak suçunun unsurları,
- III — Yargıtay Kararları,
- IV — Sonuç.

Bibliyografya :

- 1 — Nejat Özüttürk, Türk Ceza Kanunu şerhi ve tatbikatı, birinci cilt 1966.
- 2 — İlmî ve kazai içtihatlar dergisi, Şubat 1971.
- 3 — Hakkı Yaşar, Ceza Kanunu uygulamasında memur kavramı ve memuriyet görevini ihmal ve kötüye kullanma suçlarının tahlili, Adalet Dergisi 1966, sayı : 11-12.
- 4 — M. Muhtar Çağlayan, En son taddilleri ile birlikte gerekçeli, notlu ve içtihatlı Türk Ceza Kanunu, Cilt 1, 1962.
- 5 — Dr. Mustafa Tören Yücel, Nemo, tenetur se ipsum accusare, Akşam gazetesi 20/1/1968.
- 6 — Prf. Faruk Erem, Ceza Usulü Hukuku, 1968, Ankara.
- 7 — Prof. Baha Kantar, Ceza Muhakemeleri usulü, 1957, Ankara.
- 8 — Dr. Abdullah Pulat Gözübüyük, Türk Ceza Kanunu açılımı, 1970

Ankara.

I — Giriş :

Türkiye Cumhuriyeti Anayasa'sının 33/4. maddesinde : Kişinin kendisini hükümlülüğe götürecek bir beyanda bulunmaya zorlanmaması kuralı «Kimse, kendisinin veya Kanunun gösterdiği yakınlarını suçlandır-

ma sonucunu doğuracak beyanda bulunmaya veya bu yolda delil göstermeye zorlanamaz» şeklinde yer almış bulunmaktadır.

C.M.U.K. nun 135/1, maddesinde ise «Sorgunun iptidasında kendisine isnat edilen suçun neden ibaret olduğu maznuna bildirilir. Bu hususta cevap vermek isteyip istemediği sorulur» denilmektedir.

Sanığın cevap vermemesi durumunun cezası Yargılama Usulü yasamızda yer almış değildir. Hatta 135. madde «Sanığa susmağa hakkı olduğunun hatırlatılması» anlamına gelir diyen müellifler dahi vardır.

C.M.U.K. nun 50. maddesi «Bir şahit, kendisine sorulan ve vereceği cevap ile kendisini veya 47 nci maddenin 1, 2, 3 ncü fıkralarında gösterilen taallukatından birini ceza takibine uğratabilecek suallere cevap vermekten çekinebilir» demektedir.

C.M.U.K. nun 69. maddesinde : Aynı yasanın tanıklıktan çekinmeyi gerektiren hallerinde bilirkişilikten de çekinilebileceğini hüküm altına almaktadır.

Yukarıda anılan yasalardaki hükümlerle açıklık kazanan kavram, ya da ana ilke sanık, tanık ve bilirkişinin kendisini suçlamaya varan veya suçlu kılacak bir beyana zorlanamamasıdır.

Ancak bu ilkelere kıyasla memurluk görevinin yapılmaması ve kötüye kullanılması suçlarında «Memura kendi aleyhine görev vermeme» ilkesi söz konusu olabilir mi? Böyle bir ihtimali düşünebilmek için önce Türk Ceza Kanunu hükümlerine göre görevin yapılmaması veya kötüye kullanılması suçlarını düzenleyen maddelerin unsurlarını incelemek gerekir.

Örneğin :

II — Görevi ihmal ve kötüye kullanmak suçunun unsurları :

a — Görevi ihmal suçunu düzenleyen T.C.K. nun 230. Maddesinin unsurları şunlardır :

aa — Sanığın memur olması,

bb — Görevi ihmal kastı (Cürüm kastı) bulunması,

cc — Sanağın ihmal, terahi veya emri yerine getirmemesinin memuriyet görevi ile bağlantılı olmasıdır.

b — Görevi kötüye kullanma suçunu düzenleyen T.C.K. nun 240. Maddesinin unsurları ise :

aa — Sanığın memur olması,

bb — Görevi kötüye kullanmak kastının bulunması,

cc — Memurun görevi sebebiyle kendisine tanınan kudret ve yetki hudutlarını aşmasına ilişkin eylemlerle görevini kötüye kullanmasıdır.

Bu suçların unsurları incelendiği takdirde görülecektir ki, ortak unsurlar kişinin memur olması, görevli bulunması, bu görevin ihmali veya kötüye kullanılması kastın bulunması gerekli görülmektedir.

Buradaki görevli olma işin göreve ait bulunması konusunda bir bilinmezlik ortaya çıkmaktadır. Daha doğrusu memura verilen görev kendisi veya yakınlarının zararına olursa bu görev verme görev sayılacaktır?

III — Yargıtay Kararları :

Bu konudaki Yargıtay kararları çeşitli görüşleri taşımaktadır. Örneğin 1. Karar : (Yargıtay 4. C.D. 21/12/1952 gün ve 9858/9858 sayılı) «Hiç bir memur için baba ve kardeşlerinin suçları itibariyle muamele yapmak vazife ve selahiyetinin mutasavver olamayacağı gözetilmeden (babasına ait arazi etrafında yaş orman ağaçları ile çevrili bulunduğunu gördüğü halde hadiseyi bir tutanakla yetkili merciye bildirmemek suretiyle görevini kötüye kullanmaktan sanık orman bakım memuru) mahkûmiyet kararı verilmesi yolsuzdur.

2. Karar : (Yargıtay 4. C. Dairesinin hükümlülüğün bozulması kararı üzerine Yargıtay Ceza Genel Kurulunca verilen 22/6/1953 gün 4/77 - 111 sayılı) «Toplanan delillere göre, maznunun her ay maaşından muayyen miktar parayı ödediği anlaşılmış olmayıp, daha evvel de maznun icap eden taksitleri maaşından kesmemiş ve icra memurluğu C. Savcılığına hazırlık evrakı içinde mevcut 31/8/1950 tarihli yazıyı göndermiş ve yine mevcut delillere göre son taksit izin sebebiyle ödendiği gibi kayda dahi geçirilmemiş ve gereken vazife yapılmamıştır. Ve mevzuata göre, bir memura kendi aleyhine vazife tahmil edilemeyeceğine dair bir hüküm olmadığı gibi, tatbikat ve maslahat da böyle bir yol açılmasına müsait bulunmamıştır. Binaenaleyh bir memura kendi şahsı aleyhine de vazife tahmil edileceği düşünce ve kanaatine varılmıştır.»

3. Karar : (Yargıtay 4. C.D. 9/10/1970 gün E. 5643, K. 6658 sayılı) «Hiç bir memurun, kendi aleyhine muamele tayini için vazifelendirilmesine kanunen imkân ve cevaz bulunmamasına ve binnetice böyle bir mu-

amele ifasına yetkili olmadığı gibi, bu yolda bir tebliğe de muhatap olmayacağına göre Belediye muhasibi olan sanığın, mahcuz bulunan kendi maaşından tevkifat yapmamaktan ibaret kalan fiil ve hareketinde vazifeyi ifmal suçunun unsurları olmadığı düşünülmeksizin mahkûmiyete karar verilmesi yolsuzdur.» Şeklinde dir.

Yargıtay içtihatları dikkatle incelenirse, iki görüş göze çarpmaktadır. Bu görüşler şöylece özetlenebilir.

1 — Bir memura kendi veya yakınları aleyhine işlem yapmak görevi verilemez ve dolayısıyla bu yönden görevini yapmamış veya kötüye kullanmış sayılamaz ve bu suçların faili olamaz.

2 — Yasalarımızda bir memura kendi aleyhine görev verilemeyeceğine dair bir hüküm bulunmadığı gibi, uygulamalar ve ihtiyaçlar da böyle bir yol açılmasına uygun değildir.

IV - Sonuç : Bu iki görüşten hareket edilecek sonuca varmada denilebilir ki : Aslında memura verilen her görevin yapılmasından sorumluluğun doğması memur aleyhine bir durumdur. Ancak buradaki aleyhe olma memura kendisi veya yakınları ile ilgili bir işlem yapmak zorunda kalması halindeki kadar ağır değildir.

Öbür yandan insanda kendisini veya yakınını korumak bir iç güdüdür. Bu içgüdüyü ceza tehdidi altına almak ne oranda haklı veya başarılı olabilir?

Bunun gibi böyle hallerde memura ceza verilecek ise verilecek cezada kanuni bir indirme sebebi bulunmak veya hiç değilse takdiri indirme sebeplerini uygulamak zorunluluğu olmamalıdır?

Kanımızca memura kendi aleyhine görev verilememesi veya verilebilmesi konusunda bir çıkmaz nokta bulunmaktadır. Bu çıkmazdan kurtulmak için Yasalarda ve içtihatlarda yazımızın başına aldığımız Anayasa Maddesi yürüncesinde bir değişiklik yapmak gereklidir.

734

X 5917 SAYILI KANUNA GÖRE VERİLEN İDARİ MEN KARARLARI
İHTİYATİ TEDBİR KARARI İLE DURDURULABİLİR Mİ? X

340

Yazan : Mehmet ÇETİNKAYA
(Hâkim — Çelikhan)

MESELENİN ORTAYA KONMASI : Doktrinde, bir kısım Hukukçuların «5917 S.K. nundaki mühim bir boşluk» (1), Bir kısım Hukukçuların, «ihtiyati tedbir kararı verilir verilemeyeceğinde tereddüt edilen işler» (2), Bir kısım Hukukçularında «İdari karar, ihtiyati tedbir kararı ile durdurulabilir mi» (3), şeklinde ortaya koydukları mesele; İdarece 5917 S.K. na göre verilen men kararına rağmen, el atması önlenen tarafın mahkemeden ihtiyati tedbir kararı isteyip istiyemeyeceği ve dolayısıyla mahkemelerin ihtiyati tedbire karar verip vermiyecekleridir.

DOKTRİNDEKİ GÖRÜŞLER : Yukarda izah edilen meseleye müsbet ve menfi yönden verilen cevaplar nedeni ile doktrinde iki görüş mevcuttur.

a) Bazı Hukukçular, 5917 S. K. nun gayesi itibarı ile tedbir mahiyetinde olduğunu, kazai mercilerin, idari işlere müdahale edemeyeceğini, aksi halde idarenin yargı organı karşısındaki bağımsızlığı kuralının çiğneneceğini bildirmişlerdir. (4,5)

b) Diğer görüş müdâfileri ise, idari men kararına rağmen, el atması önlenen tarafın mahkemelerden ihtiyati tedbir kararı alabileceğini bildirmişlerdir. (6, 7, 8,)

Doktriner bir görüş olmakla birlikte, konumuzla tam tetabuk etmeyen, fakat ona ışıktır tutan diğer bir görüş; 5917 S. K. na göre kaymakam ve valinin müracaat üzerine araştırma yaparak tedbir vazetmesi, idareye yargı yetkisi verdiğinden, Anayasanın yargı erki maddeleri ile bağdaşmayan bu hükümlerin ve dolayısıyla bu kanunun kaldırılması gerektiği görüşüdür. (9)

TATBİKATTAKİ GÖRÜŞLER :

a) Mahkemeler, ihtiyati tedbir kararı verip vermemekte tereddüde düşmektedirler.

735

b) Yargıtay 5. H. D. sinin 30/11/950 gün ve 1553/577 sayılı kararında (10), «Zilyedin, zilyetliğinin himayesi için idari makama müracaat etmesi, halinde mütecaviz mahkemeden istihsal edeceği, ihtiyati tedbirlerle idari kararın infazına mani olabilir.» denmektedir.

c) Danıştay, İçtihadları Birleştirme Kurulunun 13/9/940 gün ve 237/277 sayılı kararında (11) «Gayrimenkule vaki tecavüzün define dair idare tarafından yapılan tasarruflar, zilyetliğin himayesine matuf tedbir muameleleridir. Bu gibi muameleler ise, muvakkat ve hak sahiplerinin selahiyetli mahkemelere müracaatla, gerek zilyetliği ve gerek mülkiyeti münakaşa ve tetkik ettirmelerine müsaittir.» denilmektedir. Fakat bu karar 5917 S.K. nundan önceki ve mülgâ 2311 sayılı kanun zamanında içtihad edilmiştir. Yeni 5917 S. K. nun mahiyeti bu karara zıd düşmemekte ve ona aykırı bir hüküm ifade etmemektedir.

Doktrin ve tatbikatın görüşlerini bu şekilde özetledikten sonra, Adalet Bakanlığının 25/2/953 gün ve 3355 sayılı tamimine bir göz atılırsa, bu tamimde (12) «..... 5917 S. K. nun 3 ncü maddesine tevfi kan refiyet veya mülkiyet dâvası açtığı anlaşılan mütecavizin bu dâvanın neticesine kadar tedbir yoluyla dahî olsa müddeabihin kendisine tevdiini umumi mahkemelerden talep edemeyeceği gibi bu hususta mahkemece dâvacı lehine tedbir kararı verilmesinin doğru olamayacağı» bildirilmiştir.

5917 SAYILI YASANIN ÖZELLİKLERİ : 5917 S. Yasa, sadece taşınmaz mallara yapılan tecavüz ve el atmalara uygulanabilir. Şu halde kapsamı dar tutulmuş ve taşınır mallar kanunun dışında bırakılmıştır.

Taşınmaz mal üzerindeki esas itibarı ile zilyetliği korunmuş isede, buna paralel olarak mülkiyette korunmuştur. Fakat özelliği muvakkat olmuştur. Asıl anlaşmazlık mahkemede çözümlenir. İdarenin kararı, idari dâva konusu yapılamaz,

El atması önlenen kimse, taşınmaz malda vücuda getirdiği her türlü ekin, tesis ve değişikliklerden dolayı, ancak genel hükümler dairesinde mahkemeye baş vurabilir.

Taraflar, mahkemede refiyet veya mülkiyet dâvalarını açabilirler. 5917 S. K. na göre idari makamların vermiş oldukları gayrimenkule tecavüzün defi kararları hukuki nitelikçe, ihtiyati tedbir kararı mahiyetinde olduğundan bu kararların haksız olduğunun anlaşılması halinde de, zarar gören taraf, diğer taraftan ihtiyati tedbirden dolayı, tazminat hükümlerine göre, tazminat istiyebileceği, Yargıtay H. G. K. lunun 26/6/963 gün ve 22/33 sayılı kararında gösterilmiştir. (13),

Kanunun gayesi, inzibat ve asayiş önlemek ve düzeltmektir. Diğer deyimle, amme nizamının muhafazası için alınan muvakkat bir idari zabıta tedbiridir.

İdari Men kararı, önleyici mahiyettedir. Mahkemeden karar alınca kadar geçerli olmak üzere, taşınmaz mala saldırıyı önlemek ve uyuşmazlığı, zilyet yönünden taşınmazın bulunduğu durumu, geçici nitelikte koruma yoluyla çözümlemek mahiyetindedir.

MESELENİN ÇÖZÜMLENMESİ : 5917 S. K. nun İdari tedbir niteliğindedir. Doktrindeki, Anayasaya aykırıdır, Fikri kabule şayan değildir. Anayasanın 7 nci maddesinde tanzim edilen ve «Yargı yetkisi, Türk Milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanılır.» Hükmüne mugayyırda değildir. Zira, idare, el atmayı önlerken tahkikat ve yargı yaparak neticesine göre karar vermemekte, sadece fiili durumu düzenlemekte ve muvakkat tedbir almaktadır. Bu cümleden olarak 5917 S. K. nun Anayasaya aykırı olduğundan bahisle, bir şahsın yaptığı baş vurma üzerine Anayasa Mahkemesi 24/10/967 gün ve 35 sayılı kararıyla, şahsın iptal dâvası açmağa yetkisi bulunmadığından incelemesiz red kararı vermiş, bilahare Silopi Asliye Ceza Mahkemesinin itirazı üzerine 8/1/1970 gün ve 969/49 970/3 (Resmi Gazetenin 5/Temmuz/970 gün ve 13539 sayılı nushasında) sayılı kararı ile meselenin esasına girerek kanunun 1, 5, 7. maddelerinin Anayasaya aykırı olmadığına karar vermiştir.

Anayasa Mahkemesinin bu kararı konuya ışık tutması bakımından ilginçtir.

Kanunun Anayasaya aykırı olmadığı Doktrinde kabul edilmiştir (14). Kanunun güttüğü amaç ve muvakkat oluşu, Adli Yargı Yollarının açık tutulması gibi sebepler gerekçe olarak gösterilmiştir.

5917 S. K. nun Yasama organında görüşülmesi sırasında bu kanunun mahiyeti açıkça ortaya konulmuştur. Adalet Komisyonu Başkanı, «... buna bir nevi meşhut suçlar kanunu diyebiliriz.» Komisyon sözcüsü «... İdari karar, elbetteki işin mahkemeye intikalinde, mahkemenin idari karar aksine bir karar çıkarmasına kadar yürüyecektir. Taraflardan bir tanesi mahkemeye müracaat ederse, ihtiyati tedbir kararı alır ve bu ihtiyati tedbir, idari kararın zıddı bir şekilde olursa elbetteki, bu ihtiyati tedbir, idari kararı önleyecek ve durduracaktır.» (15) şeklinde görüşlerini bildirmişlerdir.

Doktrinde «İdari makamın kararı aleyhine mahkemenin tedbir kararı vermesi, hiç bir zaman idari makamlara görevine müdahale mahiye-

tinde telakki edilemez. İdarenin tasarrufu sükun, nizam ve asayışı sağlamaktır. Gayrimenkul ihtilaflarını halletmek ve ön tedbirler almak kural olarak, mahkemelerin görevi içindedir.» (16), «Zilliyetliğe tecavüzün defi hakkındaki karar önleyici mahiyeti itibariyle, ihtiyati tedbire benzer i-sede,...İhtiyati tedbir kararı mahiyetinde değildir. ...Bu halde ihtiyati tedbir kararı verilmesini men eden herhangi bir kanun hükmü mevcut değildir.» (17) Şeklinde men kararına rağmen ihtiyati tedbir kararının verilebileceği ön görülmüştür.

Bu fikirler, Yargıtay 5. H.D. sinin 30/11/1950 günlü İçtihadı ilede teyid edilmiştir.

Doktrindeki ve eski kanun zamanında verilmiş Danıştay kararına atıf yapan görüşe katılmıyoruz. İdarenin verdiği men kararı, tedbir anlamını taşır. Fakat el atanın mahkemeye baş vurma, hak ve yetkisini ortadan kaldırmaz, mahkemeye baş vurma, idarenin kararına sed çekme anlamında değildir. Bu husus Anayasa Mahkemesinin 8/1/1970 tarihli kararının V nolu «esasın incelenmesi» kısmının (e) Bendinde sarahaten ve açıklıkla anlatılmıştır. «Vali veya kaymakam tecavüzün defi kararını verdikten ve taşınmaz zilyede teslim edildikten sonra, işin 5917 S.K. nun kapsamına giren evresi biter. Hukuk Mahkemelerinde dâva açılması ve taşınmaz üzerine ihtiyati tedbir koydurulması, işin ikinci yeni yargılama evresini oluşturur. Bu evrenin, birinci ile çatışması ve durumun kuvvetler ayrılığı ilkesi ile ilişkisi sözkonusu olamaz» denilmiştir.

Kanaatımızca, el atan, idarenin men kararına rağmen mahkemeye müracaatla ihtiyati tedbir kararı alabilecektir. Bunu önleyen bir kanun hükmü mevcut değildir. İlâveten kuvvetler ayrılığı prensibinde aykırı değildir. El atanın durumu,, zilyede karşı korunmuş ve Anayasada ki eşitlik ilkeside bu suretle temin edilmiş olmaktadır.

Diğer bir mesele, mahkemeye intikal ettirilmiş ihtilaf hakkında, idari makamlarca işe el atarak bir karar verilebilir mi? meselesidir.

Buna müsbet yönde cevap veren hukukçular vardır. «5917 S. K. nun da, idarenin görevi, asayiş ve sükunu temin olarak kabul edildiğine, bu cihetide, Hukuk Mahkemesi temin edemeyeceğine, ve mahkemenin görevide hakiki zilyedi tesbit etmek zorunluluğuna nazaran idarece gerekli karar verilmelidir.» (18),

Kanunun, Yasama organında görüşülmesi sırasında, bazı Millet Vekillerinin «Taraflar, daha evvel mahkemeye müracaat etmişlerse, bu

takdirde iş bu kanun hükümleri uygulanmaz.» şeklindeki teklifleri red edilerek metne girmemiştir. (19),

Kanaatımızca, teklifin, kanun metnine girmemiş olması neticeye müessir değildir.

Buna mukabil mahkemeye dâva açıldıktan sonra, idari mercilerce men kararı verilemeyeceği kanısındayız. Asayiş ve sükunu Hukuk Mahkemesi de temin edebilir. İdari mercilere müracaat edecek taraf, Hukuk mahkemesine, görülmekte olan dâva sırasında, H.M.U.K. nun 101 ve müteakip maddeleri gereğince, ihtiyati tedbir talep edebilir. H.M.U.K. nun 106/1. maddesine göre, icabı hale göre kuvvet istimali suretiyle, ihtiyati tedbir kararı infaz edilebilir. Ve dolayısıyla huzur ve sükun temin edilebilir. Bu fikrimizi Anayasa Mahkemesinin Yukarıda bahsı geçen fıkrasında tesbit edilen öneriside teyid etmektedir. Tecavüz halinde ilk safhada 5917 S. K. nun hükümleri caridir. Bilahare adli safha başlayacaktır. Buna rağmen iş adli safhaya intikal ettikten sonra, idari mercilerin işe el atması, yargı organının işine el atmasıdırki, Anayasamız böyle bir hale cevaz vermemektedir.

SONUÇ : 1 — 5917 S.K. nun Anayasaya aykırı değildir. İdari bir tedbir kanunudur. Lüzumsuz bir kanun değildir. Yurdumuzdaki taşınmaz mal sınırlarının düzensizliğinden doğan uyuşmazlıkların ve asayiş bozucu olayların önlenmesi gayesini matuftur.

2 — 5917 S. K. na göre verilen idari men kararına rağmen mahkemelerce, ihtiyati tedbir kararı verilebilecektir.

3— Mahkemeye intikal ettirilmiş bir ihtilaf hakkında, idari makamlarca işe el atılarak men kararı verilemez.

LİTARATÜR :

- (1) Uygulamada 5917 S.K. ve Zilyetlik. Abdullah Güner, Sh. 14.
- (2) İhtiyati tedbirler. Orhan Yılmaz, Sh. 29.
- (3) Gayrimenkul Hukuk dâvaları. M. Reşit Karahasan. Sh. 137.
- (4) Karahasan, a. g. e. Sh. 138.
- (5) Yılmaz, a. g. e. Sh. 30 da atıf yaptığı Sadık Artukmaç.
- (6) Yılmaz a. g. E. Sh. 30.
- (7) Anayasa Mahkemesinin 8/1/970, 969/49 - 970/3. S.K. nın gerekçesi,

- (8) Güner, a. g. e. Sh. 14.
- (9) Hukuk Muhakemeleri Usulu Kanunun, C. Çatal Kaya - A. Tarıkoğulları H. Özcan, Sh. 170.
- (10) Karahasan, a. g. e. Sh. 253.
- (11) Tatbıkatta Türk Kanunu Medenisi ve İlgili Hususi Kanunlar, Senai Olgaç, Sh. 385.
- (12) Yılmaz, a. g. e. Sh. 31.
- (13) Hukuk Muhakemeleri Usulu, Prof. Baki Kuru, Sh. 573. Dipnot : 25.
- (14) Güner a. g. e. Sh. 41.
- (15) Güner, a. g. e. Sh. 15
- (16) Güner, a. g. e. Sh. 15.
- (17) Yılmaz, a. g. e. Sh. 30-31,
- (18) Güner, a. g. e. Sh. 16 da atf yaptığı Tezmen ve Bilgin.
- (19) Güner, a. g. e. Sh. 16.

CH

TERCÜMELER

X BİR DOKTORUN TEDBİRSİZLİK DİKKATSİZLİK VE MESLEKTE ACEMİLİK SURETİYLE ÖLÜME SEBEBİYET VERMESİ (1) X

340 + 610

Yazan : Prof. Georges LEVASSEUR
(Hukuk Fak. Paris)

Çeviren : Dr. İskender TEPEBAŞILI
(Hâkim Muavini — Adana)

Fransız temyiz mahkemesi ceza dairesinin 20 haziran 1968 tarihin de verdiği bir karar (Bull. no 201 Gaz. Pal, 1968. 2. 126 et la note) belki de Fransız tıp dünyasında iyi karşılanmayacaktır. 23 Ocak 1964 tarihinde etine giren bir kıymık ile yaralanan bir işçi ertesi gün bir eczahaneye müracaat eder. Eczahane sahibi ise kendisine antitetanik bir serum yapılması için en kısa zamanda bir doktora gitmesini tavsiye eder. 25 Ocak 1968 tarihinde işçi G, Doktor F yi bulur, Doktor F ... serotherafi yapmağı reddettiğı gibi batan kıymığı da çıkarmağı lüzumsuz görür ve sadece pansuman ve banyo yapmakla iktifa eder. 4 Şubat günü işçi G tetanoz sebebiyle hastahanelik olur ve 4 gün sonra vefat eder.

Buna benzer bir olay daha vukua gelmiş olup, bir trafik kazası sonucunda hastahanelik olan bir şahsa karşı ihtiyatsızlıkla, antitetanique bir pique yapmağı (veya herhangi bir iğne yapılıp yapılmadığını kontrol etmeğı ihmali kapsamaktadır : cf Paris, 10 fev. 1954, D 1954, 257) Burada ise hata ağır bir hatadır, serum yapmak imkânını haiz bulunan doktor, onu yapmağı yükümlü olduğuna inanmamaktadır. Lyon mahkemesi doktorun durumunu titizlikle tahlil ederek diyor ki : doktor burada «Yaralanmadan mütevellit öldürücü tetanoz tehlikesinin mevcudiyetini takdir edememiştir» ve kaide olarak tesbit ediyor ki «basit ve kifayetsiz bir tedavi» yapılmıştır, hasılı doktor «ayıplanmağı layık bir hafiflik göstermiş, ulusal görevlerine ağır bir saygısızlıkta bulunmuş» ve «affedilmesi hakikaten mümkün olmayan bir hata» ika etmiştir.

Mahkeme tarafından seçilen expertizin (adli tıp sahasında tanınmış bir kişi) raporunda Dr. F... nin çekinmesinin «adli yönden bir hata teşkil etmediğı» neticesine varmasına rağmen Asliye ceza mahkemesinin mahkûmiyet kararı şaşırtıcı olmadı.

İstinaf mahkemesince tayin edilen eksperler ise bu fikri paylaşmadılar, fakat raporlardaki uygunsuzluk gösteriyor ki antitetanik enjeksiyon yapılmasını takdir durumu münakaşa edilebilir ve münakaşa edilmiştir. veya tıbbi sorumluluğu angaje etmek için zaruri teknik hata, mahkeme içtihatlarına göre olayda «gösterilen ihtimamın ilmi donelere, tıbbın pratik kaidelerine uygun olmamasıdır» Temyiz talebi ise istinaf mahkemesinin bizatihi kararında bir hukuki hatanın mevcudiyetine istinad ediyor, ve deniyor ki sorumluluğa ait rapor yerinde değildir. (ve kararın bir pasajı serum ile aşı arasında karışık bir mütalayı ihtiva etmektedir)

Temyiz mahkemesi Ceza dairesi temyiz talebini yerinde görmedi. Ceza dairesi bidayet mahkemesinin kanaatına hürmet ediyor. İstinaf mahkemesi kararında «Şayet Dr. F... İşçi G ye dikkatlice serum tatbik etse ve tetanoz iğnesi yapmış olsa idi, bu işçi ölmeyecekti» diyor ve G... nin ölümünün doğrudan doğruya bu hata neticesi olduğunu kabul ederek belirli, uygun ve kafi sebepleride gösteriyor. İtirazlar ve motifler ne olursa olsun temyiz mahkemesi istinaf hâkimlerinin ceza k. nun 319 maddesinin unsurlarının iyi bir şekilde tahlil ve takdir ettiğini kabul ediyor.

Uzun zamandanberi mahkeme içtihatlarına göre tabiplere gayri kasdi bir şekilde adam öldürme ve yaralanmağa ilişkin kanun hükümleri uygulanıyor (Bu mevzuda bak, Pariste 1966 da yapılan tıbbi ahlâkî beynelmilel ikinci kongresinde ki raporumuz : Actes du Congrès : 1 p 55 et s. : id «Laresponsabilité penale du Medecin» (Tıbbi cezai sorumluluk) éd. Fayard, 1968 s 15 varılan netice 16 nisan 1921 den beri böyledir (D. 1921. 1. 184) ve hiç bir zaman da değişmedi. (Crim. 12 déc. 1946, Bull. no 231 : Crim 22 avr, 1950, J.C.P. 1950 11. 5690 : Crim, 5 juin 1958 Bull, p 787) Bu içtihat antitetanik serum geç tatbiki ile ilgili olayda da kabul edildi. (Crim. 31 janv. 1956 D. 1956-251) Adde jurisprudence mentionnee 10 c. cit, P, 60

1912 kararındanberi içtihadın tatbik ettiği zaman zaman bir çok itirazlara maruz kalan cezai sorumlulukla medeni sorumluluğun meselemizde gün ışığına çıktığını görüyoruz, Doktorun bir hatası sonucunda vücut tamamıyetinde bir bozukluğa maruz kalan her hangi bir şahıs doğrudan asliye ceza mahkemesine müracaat edebilir. Pratikte bu durumun aşırı olduğu kabul ediliyor. Mutazarrır olanların ekseriye içtihatların benimsenmediği bir yola başvurdıkları görülüyor : doktorun kötü bir duruma düşmesini istemeyen müşterisi ceza mahkemelerine gitmekten-

se hukuk mahkemelerine müracaat ederek sigorta şirketlerinin kendisine ödemeğe mecbur oldukları miktarı dâva etmeği tercih ediyor.

Cumhuriyet savcısına gelince başka bir tefrik yapıyor ve amme dâvasını ancak ölüm hallerinde veya (bariz hatanın gözüktüğü zaman) açmaktadır. Bu halde iki eleman bir arada toplanmış gözükmemektedir. (Calibi dikkat olan bir hususta bu kararda iş hukukunda alışılmış tabirlerin kullanılmasıdır «ayıplanacak bir hafiflik» «affedilmeyen hata» ... gibi) Netice olarak tıp dünyasının bu karardan göceneceğini zannediyoruz.

Fakat bu fırsatla nadiren gözüken dâvalardan olan bu kararın şarihlerinin ilham verdiği gibi 1912 tarihli kararda kabul edilen prensipten biraz ayrınıldığını söyleyebiliriz ve şu neticeye varabiliriz ki hakikatte gidiş ve tekamül medeni hukuktaki hatanın daha incelikle ele alınmasıdır.

(1) Bu yaz *Revue de science criminelle et de droit penal compare* (Mukayese li ceza hukuku ve suç ilmi dergisi) yıl 1969 sayı 1 (ocak - mart) sayfa 142 den tercüme edilmiştir.

TAHLİLLER

YARGITAY İÇTİHA TLARININ ELEŞTİRİLMESİ

Yazan : Cemil SAATÇIOĞLU
(Ağır Ceza Mah. Bşk. - Midyat)

ELEŞTİRMEYE KONU OLAN KARARLAR :

1. Yargıtay Birinci Ceza dairesinin 26/3/1968 tarih 1968/379 esas 1968/849 Sayılı kararı.

2. Yargıtay 6 ncı ceza dairesinin 13/2/1968 Tarih ve 1968/498 Esas, 1968/714 Sayılı kararı.

Yargıtay ceza dairesinin ilam özeti.

Yargıtay Birinci ceza dairesi 26/3/1968 Tarih ve 1968/379-849 sayılı ilamı ile Hernekadar 466 Sayılı kanuna tevfi kan tayin olunan tazminatlarda nisbi harç alınması yolsuz işede bu usulsüzlüğün usulün 322 nci maddesi ile düzeltilmesi mümkün bulunduğuna karar verilmiştir.

Yargıtay 6 ncı Ceza dairesinin 13/2/1968 tarih ve 1968/498-71 sayılı ilamı ile kabul bakımından nisbi harç tayin edilmemesi yolsuz olduğunu belirtmiştir.

İNCELEM EYE ESAS OLAN KONU :

Yargıtay Birinci ceza dairesine Adam öldürmekten dolayı açılan dâva sonucu beraat eden sanıklar için 466 Sayılı kanun gereğince hükmedilen tazminat dâvası intikal etmiş mahalli mahkeme kararında nisbi harç tayin edildiği için birinci Ceza Dairesi harcı yerinde bulmamıştır. Yargıtay altıncı ceza dairesine gaspten ve Yaralamaktan Dolayı haklarında dâva açılıp beraat eden sanıklar hakkında 466 Sayılı Yasa gereğince hükmedilen tazminat dâvası intikal etmiş harç tayin edilmediği için yar-

gıtay harç tayin edilmemesini yerinde bulmamıştır. Bu itibarla konumuz harç tayin edilip edilmeme hususundadır.

DURUMUN İNCELENMESİ : 334 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 30 ncu maddesine dayanılarak 466 Sayılı kanun dışı yakalanan veya tutuklanan kimselere tazminat verilmesi hakkındaki yasa Büyük Millet Meclisi tarafından kabul edilmiştir. Konumuz harç olduğu için yasanın diyer hükümleri üzerinde ve yargıtayın bu yasaya dair içtihatları üzerinde durmayacağız. Yargıtay Birinci Ceza dairesi 26/3/1968 Tarih ve 379/849 Sayılı ilamı ile 466 Sayılı yasa gereğince hükmedilen tazminatlardan nisbi harç tayinini yerinde bulmadığı halde, Yargıtay Altıncı ceza dairesi 13/2/1968 Tarih ve 498 Sayılı ilamı ile Nisbi harç tayin edilmesi gerektiğini belirtmiştir. Belirdiği gibi yargıtayın iki dairesi arasında içtihat yönünden görüş ayrılığı bulunmaktadır. İctihadın birleştirilmesi yönünden bunun giderilmesi hiç şüphesiz daha uygun olacaktır. Yalnız Biz iki daireden hangisinin görüşünü daha uygun olduğu üzerinde durup bu hususta kendi görüşümüzü belirtmeye çalışacağız. Önce Her iki dairenin hangi amaçla hareket ettiği keyfiyeti üzerinde duralım.

Birinci Ceza dairesi tazminatın Devletçe ödenmesi amacına göre hareket etmiş harcın hazineye verildiği nazarı itibare alınarak içtihadı bu yolda tesis etmiştir. 6 ncı Ceza dairesi Hükmedilen tazminat olduğundan tazminatlardada nisbi harç alındığından dolayı nisbi harç alınması keyfiyetini belirtmiştir. Şimdi bu durum karşısında Yargıtayın hangi dairesinin görüşü yerindedir. bunu inceleyelim.

492 Sayılı Harçlar yasasının birinci maddesinde Yargı Harçları belirtilmiştir. Aynı Yasanın 2 nci Maddesinde Yargı işlemlerinden Bu yasaya bağlı Bir sayılı tarifede yazılı olanları Yargı Harçlarına tabidir denilmektedir. Yasanın diyer Maddelerine göre harçlar ilgili örgütler tarafından alınır ve bu alınan harçlar sonuç olarak hazineye gider, Nitekim yasanın 37 nci Maddesinde Süresinde ödenmeyen harçların vergi dairesine bildirileceği ve vergi dairesince tahsil edileceği belirtilmiştir. Harç Devlet tarafından alınan bir nevi vergi mesabesindedir. Tazminatta Devlet tarafından ödendiğine göre konulan harçlar yasasının amacı nazarı itibare alındığında hazinenin ödenen tazminat dolayisiyle harçla mükellef olmayacağı görüşü ortaya çıkmaktadır. Bu itibarla birinci ceza dairesinin Harç alınmamasına dair görüşü daha uygundur.

Yargıtay Altıncı ceza dairesi 466 Sayılı yasa gereğince hükmedilen tazminatları umumi tazminat mahiyetinde görmüştür. Mademki tazminatlar harça tabidir. Öyleyse bunlardanda harç alınması gereklidir. görü-

şü ile hareket etmiştir. Kanaatimizce tazminat dâvalarından harç alınıyor görüşü ile hareket edilerek 466 Sayılı yasa gereğince hükmedilen tazminatlardan harç alınması doğru değildir.

Sonuç olarak Tazminatın Devlet tarafından ödendiği ve bunun hazi-
neden çıktığı nazarı itibare alınarak hazinenin tazminat ödemesi harç-
lar yasaının amacı ile bağdaşmayacağından 466 Sayılı Yasa gereğince
hükmedilen tazminatlardan harç alınmaması görüşü daha uygundur. Yu-
karıda Belirttiğimiz gibi içtihatları birleştirme yolu ile bu hususa bir
çözüm bulunması daha uygun olur kanısındayım.

10/6/1968 GÜN ve 1/12 SAYILI YARGITAY İÇTİHAĞI BİRLEŞTİRME
KARARI VE AĐAĐLANDIRMA GİDERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

Yazan : Sâdi UYSAL
(Hâkim — Güdül)

PLÂN : 1 — Konu

2 — İlgili yasa maddeleri ve açıklamalar

3 — Konu ile ilgili birkaç mahkeme ve yargıtay kararı

4 — Sonuç

1 — KONU : Resmi Gazetenin 6/8/1968 gün ve 12969 sayılı ve Resmî Kararlar Dergisinin Temmuz — Ağustos, 1968 tarih ve 7 - 8 sayılı nüshalarında yayınlanan 10/6/1968 gün ve 1/12 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirmeye Büyük Genel Kurulu Kararı 6831 sayılı Orman Kanunu ile yasak edilen fiil,

a) Orman Kanununun 113. maddesine uygun düşmemiş ise,

b) Bu fiilden husule gelen zararın ne şekilde karşılanacağı hakkında aynı kanunda başka bir hüküm bulunmaması halinde 112, madde uyarınca hükmedilecek tazminatın, o fiilin ikai yüzünden husule gelen bütün zararları karşılayacak surette ve Borçlar Kanununun genel hükümleri dairesinde tam bir tazminat olarak hesaplanması gerektiğine dairdir.

Ağaçlandırma gideri ile ilgili olan 6831 sayılı Orman Kanununun 114. maddesi ise «Her türlü orman suçları ile bir dekardan fazla tahribolunan veya yakılan sahalar için bu kanunda yazılı tazminattan başka ayrıca beher dekar için 200 lira hesabiyle ağaçlandırma masrafına da hükmolunur.» demektedir.

2 — İLGİLİ YASA MADDELERİ VE AÇIKLAMALAR :

Anılan içtihadı birleştirme kararı, Yargıtay 3. Hukuk Dairesinin 23/10/1967 tarih ve 6719 sayılı ilâmı ile 3. Ceza Dairesi ve Hukuk ve Ceza Genel Kurullarının muhtelif ilâmları arasındaki içtihat ayrılığından ve bu değişik içtihatlara konu ormandan ağaç kesmek suçu dışındaki

fiillerde hükmolunacak tazminat hakkında tarife bedelinin mi yoksa rayiç bedelinin mi hükmolunacağına ilişkin 6831 sayılı Orman Kanununun 112 ve 113. maddelerinin yorumlarından doğmuştur. Yargıtay Büyük Genel Kurulu 10/6/1968 tarihinde verdiği 1/12 sayılı içtihadı birleştirme kararı ile 112 ve 113. maddelerin yorumlarına bir yön vererek 6831 sayılı Orman Kanunu ile yasaklanan fiil aynı kanunun 113. maddesine uygun düşmez ve bu fiilden doğan zararın karşılanması hakkında kanunda başka bir hüküm bulunmazsa 112. maddeye hükmedilecek tazminatın, fiilin ikai yüzünden husule gelecek bütün zararları karşılamak surette ve Borçlar Kanununun genel hükümleri dairesinde tam bir tazminat olarak hesaplanması gerektiği hususunu açıklığa kavuşturmuştur.

Orman Kanununun 112. maddesi, «Bu kanunda yasak edilen fiillerin ikai yüzünden husule gelen zarar için talep halinde ayrıca tazminata da hükmolunur» ve 113. maddesi «Bu kanunda yasak edilen fiilin, ağaç kesilmesine taallûku halinde, ağaç müsadere edilmiş olsa dahi talep halinde hükmolunacak tazminat mahalli rayice göre hesaplanır» hükmünü koymakta ve açıkça görüldüğü gibi her iki maddeye göre mahkemece tazminatın hüküm altına alınabilmesi ancak talep halinde mümkün olabilmektedir.

Orman Kanununun 114. maddesine göre ağaçlandırma gideri hükmedilebilmesi için ise talep bahis konusu edilmemektedir. Yani 114. maddeye göre her türlü orman suçu ile tahribolunan veya yakılan saha bir dekaradan fazla ise talep olmasa dahi mahkeme, re'sen ağaçlandırma giderine hükmedecektir, Yargıtayın tüm kararları da bu yoldadır.

3 — AĞAÇLANDIRMA GİDERİ HAKKINDA BİRKAÇ MAHKEME VE YARGITAY KARARI :

Konu ile ilgili yasa maddeleri ve yargıtay kararları hakkındaki bu kısa açıklamalardan sonra şimdi birkaç mahkeme ve bu mahkeme kararlarına ilişkin Yargıtay 3. Ceza Dairesinin kararlarını verelim.

a) Sanık H. K. hakkında devlet ormanına davar sokmak ve yaymaktan zabta göre dâva açılmış, orman idaresi dâvaya müdahale ederek, sanığın davar otlattığı sahanın 10 dekar olduğunu, bu otlatma sonucunda devlet ormanının tahrip edildiğini bildirerek tazminat raporunda, müdahale dilekçesinde ve duruşmada 2000 lira ağaçlandırma gideri istemiştir. Sanık ormanda davar otlattığını kabul etmiş, ağaçlandırma gideri hükmedilmesini gerektiren bir tahribat yapmadığını savunmuştur.

Bunun üzerine suç yeri devlet ormanında uzman bilirkişi marifeti ile keşif yapılmış, keşifte uzman bilirkişi suç yerindeki orman örtüsünün büyük ve yetişmiş ağaçlardan ibaret olduğunu, bu nedenle sanığın otlattığı davarları bu yetişmiş ağaçların sadece yan dal, sürgün ve yapraklarını yediğini, zararın bundan ibaret olduğunu, ancak bunun ağaçlandırmayı gerektirir bir takribat sayılamıyacağı ve Otlatmanın böylece teşciri gerektirir bir tahribata yol açmadığını mütalaasında bildirmiş, bu mütalaa mahkemece de tatminkar ve kabule şayan görülerek ceza hükmü dışında müdahil idarenin ağaçlandırma gideri dileği red edilmiş, müdahil idare istemediğinden davarların yediği sürgün ve yapraklar için ayrıca tazminata hükmedilmesine yer olmadığına Gündül Sulh Ceza Mahkemesince 31/7/1969 gün ve 1968/190, 1969/110 sayılı karar verilmiştir.

Müdahil idarenin bu karara dair temyiz dileği Yargıtay 3. Ceza dairesinin 22/11/1969 gün ve 15548/16396 sayılı ilamı ile «Müdahil idarenin şahsi hakka ilişkin temyiz itirazları tazminat hususunda hukuk mahkemesine Başvurulabileceğinden» bahs ile yerinde görülmediğinden red edilmiştir.

b) Gündül Sulh Ceza Mahkemesinin yukarda belirtilen kararı ile aynı mahiyette olan 17/9/1970 gün ve 28/117 sayılı kararı müdahil idarece yine sadece ağaçlandırma gideri hükmedilmemesinden dolayı temyiz edilmiş, Yargıtay 3. Ceza dairesi bu kerre kararı 22/12/1970 gün ve 13791/12215 sayılı ilamı ile müdahil dilekçesinde tazminat istemiş olduğundan 6831 Sayılı orman kanununun 112. maddesi ile 10/6/1968 gün, ve 1/12 sayılı içtihadı birleştirme kararına göre suçun işlenmesinden doğan idare zararının tahkik ve tesbit edilerek buna göre tazminat hükmedilmemesinin yolsuzluğundan bahs ile bozulmuştur.

c) Yine Gündül Sulh Ceza Mahkemesinin yukarda anılan kararlarına her hususta eş ve benzer olan 22/9/1970 gün ve 1970/29 - 123 sayılı kararı ise Müdahil idarenin aynı yoldaki Temyizi üzerine Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 30/12/1970 gün ve 13462/12887 sayılı ilamı ile Temyiz itirazları red edilerek onanmıştır.

Verilen kararlarda sanıkların suçları, aynı yani devlet ormanına hayvan sokmak, ve otlatmaktır, Müdahil Orman idaresi bu suç sonucunda Devlet ormanında bir dekârdan fazla sahada tahribat olduğunu bildirerek sanıklardan 6831 S. Orman kanununun 114. maddesine göre ağaçlandırma gideri alınmasını istemiş, sanıklar suçlarının böyle bir tahribat yapmadığını savunmuşlar, buna göre suç yeri Devlet ormanlarında keşif yapılmış, keşiften ve uzman bilikisinin mütalaasından suçun ağaç

landırmayı gerektirir bir tahribata yol açmadığı, davarların sadece yetişmiş ağaçların yaprak ve sürgünlerini yediği anlaşılmış, olduğundan müdahil idarenin 6831 S. Orman kanununun 114. maddesine göre istediği ağaçlandırma gideri red edilmiştir. Müdahil idarenin Başkaca herhangi bir talebi olmadığından ve ayrıca 112. maddeye göre de müdahil idare bir istekte bulunmadığından suç sonucu davarların yediği yaprak ve sürgünler için bir tazminata hükmedilmemiştir. Çünkü Müdahil idarenin ağaçlandırma gideri dışında herhangi bir tazminat dileği yoktur; ve Mahkeme bu bakımdan talepten fazlasına ve talep harici bir hakka hükmetmeyi bahs konusu etmemiştir. Bu bakımdan Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 21/12/1970 gün ve 13791 esas ve 12215 karar sayılı ilamında işi yukarıda açıklanıp belirtilen 10/6/1968 gün ve 1/12 sayılı içtihadı birleştirme kararına bağlamasında isabet olmadığı görüşündeyiz. Kaldı ki bu içtihadı birleştirme kararı da her halde ve sadece müdahil idarenin tazminata ilişkin bir isteği varsa göz önünde tutulacaktır, müdahil idare talepte bulunmamışsa tesbit edilen her zarar için Mahkemenin kendiliğinden müdahil idare lehine tazminata hükmedilmesi sonucuna varmak mümkün olmamak gerekir.

4 — SONUÇ :

Yargıtayın 3. Ceza Dairesinin kısa aralıklarla verdiği aynı konuya ilişkin yukarıda belirtilen 3 değişik kararına ve 6831 S. kanunun 112. maddesindeki tazminata dair 10/6/1968 gün ve 1/12 sayılı içtihadı birleştirme kararı ve bu içtihadı birleştirme kararının aynı Yasanın 114. maddesine bağlı Müdahil idarenin ağaçlandırma gideri ile ilgili talepleri ile olan ilişki veya ilişkisizliğine bir yön vermesi gerekmektedir.

KRONİK

HUKUK YAYINLARI

Derleyen : Hüseyin Cahit ERGÜL

BORÇLAR HUKUKU : Dr. Selâhattin Sulhi Tekinay : İstanbul Üniversitesi Medeni Hukuk ve Mukayeseli Medenî Hukuk profesörü. İstanbul Üniversitesi yayınlarından No : 1684. Hukuk Fakültesi No : 365. Kurtulmuş Matbaası İstanbul 1971 Yerebatan Cad. 35. 720 Sahife, Fiyatı 37.75 TL.

Eser, girişten ayrı olarak iki kısımdır. Girişte : Borçlar Hukuku hakkında genel bilgiler, Borçlar Hukukunun konusu (borç ilişkileri), Sorumluluk, Eksik Borçlar, yükümlülük kavramı ve bir hakkın elde edilme ve muhafazasına yarayan tedbirler. Birinci kısım, Borçların doğumu kısmıdır. Sekiz bölüme ayrılmıştır. Bölümlerde : Hukuki işlemler, Borçların üçüncü kişilerle ilgili etkileri, alacağın temliki ve borcun nakli, sözleşmelerde özel durumlar, Sözleşme özgürlüğünün sınırları ve Sözleşmenin hükümsüzlüğü tek taraflı hukuki işlemlerden doğan borçlar, haksız fiiller, sebepsiz iktisaptan doğan borçlar. İkinci kısım, Borçların Hükümü kısmıdır. Bu kısımda borçların ifası, ifa etmeme ve Sonuçları, borçların sona ermesi bölümlerine ayrılmıştır. Eser, yazarın 1967 yılında yayınlandığı «Borçların ifası, ihlâli, Sona ermesi» adlı eseri tamamlamak yolundaki çalışmalarının ürünü olup Hukuk eğitimi için hazırlanmıştır.

NAZARİ VE TATBİKİ CEZA HUKUKU, umumî kısım.

Cilt I **Dr. Sulhi Dönmezer.** İstanbul Üniversitesi Ceza Hukuku ve Ceza Usul Hukuku Ord. profesörü. **Prof. Dr. Sahir Erman.** İstanbul Üniversitesi Ceza Hukuku ve Ceza Usul Hukuku Profesörü. İstanbul Üniversitesi yayınlarından No : 1667. Hukuk Fakültesi No : 360 Beşinci Bası. Fakülteler Matbaası İstanbul 1971. Hukuka aykırılık unsuru, manevî unsur, suça tesir eden sebepler, Suçlunun çokluğu, müeyyide, cezaların infazı hakkında kanun. 793 Sahife, fiyatı 40,70 TL.

Eserin II. nci Kısımının dördüncü bölümde, Hukuka aykırılık unsuru beşinci bölümde; manevî unsur, altıncı bölümde; Suça tesir eden haller,

Yedinci bölümde Suçluların içtimai. Üçüncü kısım. Suçlu ve Mağdur. Birinci bölümde; suçtan doğan cezai münasebetler, ikinci bölümde suçluların Çokluğu. Dördüncü kısım. Müeyyide kısmıdır. Birinci bölümde; cezalar ve emniyet tedbirlerine ait genel esaslar, ikinci bölümde cezalar sistemi ve Türk Hukuku'nda cezalar. Eser hukuk eğitimi için hazırlanmıştır.

DOĞRUSAL PROGLAMLAMA ve TÜRK EKONOMİSİNE UYGULAMA DENEMESİ : Dr. Erden Öney. Siyasal Bilgiler Fakültesi İktisat Doçenti. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları No : 320 Sevinç Matbaası. Ankara - 1971. 167 Sahife Fiati : 13 TL.

Eser de, doğrusal programlama tekniğinin teorik yönleri, temel bir çerçeve içinde verilmiş ve teknik Türk ekonomisine uygulamaya çalışılmış; bu araştırma, büyük ölçüde 1965 — 1967 yıllarında ABD Güney kaliforniya Üniversitesindeki Temel eğitimle yapılmış. Eser iki kısımdır. 1. Kısım. Doğrusal programlama ve Endüstriler arası analizlerde kullanımı kısmı olup iki bölümdür. Birinci bölüm; doğrusal programlama teorisi ve hesaplama metotları. İkinci bölüm; doğrusal programlamanın Endüstriler arası analizlerde kullanım. II. ci kısım da 3 bölümdür. Birinci bölüm de; modellerin formülasyonu, ikinci bölümde; modellerde yer alan katsayıların hesaplanması ve buna ilişkin sorunlar. Üçüncü bölümde; modellerin çözümü konuları eleştirilmiştir.

Eleştirisel **HUKUK SOSYOLOJİSİ** Dersleri. Prof. Dr. Tark Özbilgen. İstanbul Üniversitesi yayınları 1665. Hukuk Fakültesi yayınları 357. Cilt. I. Genel esaslar ve presosyolojik dönem. Sulhi Garan Matbaası Koll. Şti. İstanbul - 1971 588 sahife. Fiati. 33,95 TL.

Eser üç kısma ayrılmış. Birinci kısım, Genel Esaslar, Bu kısımda ilk bilgiler, Hukuk realitesinin elemanları yönünden çeşitli hukuk teorileri ve disiplinler, Hukuk sosyolojisinin varlık olanağı, sosyolojik plüralizm ve Hukuk sosyolojisinin çeşitleri, genel değerlendirme bölümlerine ayrılmıştır. İkinci kısımda Tarihçe ki, bu kısımda ilk çağ, ortaçağ, Rönesans ve aydınlanma çağı, XIX. yüzyıl bölümlerine yer verilmiştir. Eser öğrencilere ders kitabı olarak hazırlanmıştır.

İstanbul Üniversitesi **HUKUK FAKÜLTESİ MECMUASI.** Ord. Prof. M. Reşit Belgesay Hatıra Sayısı. Cilt XXXVI. Sayı 1 - 4. 753 Sahife Fiati 10 TL. Dergide yer alan yazılar .

Amme Hukuku : Ord. Prof. Dr. Sulhi Dönmezer : Uyuşturucu maddelerin Hukuk ve kriminoloji ile ilgili bazı yönleri.

752

Prof. Dr. Nurullah Kunter : Milletlerarası Ceza Hukukunda zamanasının durma veya kesilmesinde Eşdeğerlik meselesi.

Doç. Dr. Ayferi Göze : Baskıya karşı direnme hakkının kabul edildiği pozitif hukuk metinleri ve Anayasalar.

Doç. Dr. Ülkü Azrak : Millileştirme ve Kamu hizmeti.

Asis. Dr. Servet Armağan : Çoğunluk sistemi ve bazı Düşünceler.

Asis. Dr. Sait Güran : Ortadoğu Teknik Üniversitesinin Özerklik Sorunu.

Asis. Dr. Özkan Tikveş : Siyasi Partiler ve Anayasa yargısı Konusunda mukayeseli bir inceleme.

Asis. Dr. Erol Cihan : Yasalara itaatsizliğe tahrik suçu.

Asis. Dr. Bülent Tenör : Anayasa ile Temel Hak ve Hürriyetler İlişkisi Üstüne İki sorun ve bir örnek olay.

Asis. Dr. Esin Örucü : Sosyal Kamu Hizmeti.

Asis. M. İlhan Alınak : Türk Alman Sistemleriyle Mukayeseli olarak Fransız Ceza Usul Hukukunda İadei Muhakeme.

Hususi Hukuk :

Prof. Dr. Necmettin Berkin : İcra Memurlarının İş Görmekten Memnuiyeti.

Prof. Dr. Yılmaz Altuğ : A.B.D. Kanunlar Çatışması sisteminde Boşanmada yetkili Mahkeme ve Meksikada Elde edilen Boşanmalar.

Prof. Dr. Kenan Tunçomağ : Takım sözleşmesi.

Doç. Dr. Ersin Çamoğlu : Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin İbrasının Sorumluluk Dâvalarına Etkisi.

Asis. Dr. Bülent Tahiroğlu : Platonun Hukuk anlayışı.

Asis. Dr. Oral Mavioğlu : Bilirkişiye başvurma zorunluğu ilirkişi raporları karşısında yargıcın durumu.

Tercümelər : **Prof. Dr. Nurullah Kunter** : Ceza Yargılarının Milletler arası Değeri konusunda Avrupa Sözleşmesi.

Asis. Dr. Kayıhan İçel : Error in Obiecto ve Aberratio İctus (Loewenheim).

Asis. Dr. İçel - Asis. Yurtcan : Alman Düzene Aykırılıklar Kanunu.

Asis. Dr. Esin Örucü : İngiliz konut siyasetinde çelişkiler (Nevitt).

Asis. Dr. Bülent Tahiroğlu : Eskiçağ Dünyasında kanunların ve hukuki muamelelerin yorumu. (Gaudemet).

Asis. Süheyl Donay : İtalyada emniyet tedbirleri deneyi (Prof. Giuliano Vassali). - Kuzey ülkelerinde gün para cezası (strahl).

Asis. Erdener Yurtcan : Failin teşhisi (Schweling)

Kronikler : Mahkeme kararları kroniği :

Anayasa Hukuku : Doç. Dr. Kevork Acemoğlu, Asis. Dr. Servet Armağan, Asis. Dr. Yıldızhan Yayla, Asis. Dr. Özkan Tikveş.

Ceza Hukuku : Asis. Dr. Kayıhan İçel, Asis. Süheyl Donay, Asis. Erdener Yurtcan.

İdare Hukuku : Asis. Dr. Yıldızhan Yayla.

Eser tahlil ve Tenkitleri : Prof. Dr. Yılmaz Altuğ, Doç. Dr. Kevork Acemoğlu, Asis. Dr. Servet Armağan, Asis. Süheyl Donay

Mevzuat Kroniği : Asis. Dr. Servet Armağan.

MEDENİ HUKUK DERSLERİ : Giriş - Kaynaklar - Temel Kavramlar : **Dr. M. Kemal Oğuzman**. İstanbul Hukuk Fakültesi Medeni Hukuk Profesörü. İstanbul Üniversitesi yayınları. 1679. Hukuk Fakültesi 362. Fakülteler Matbaası İstanbul. 1971. 189 Sahife Fiati 11,40 TL.

Eser, Genel bakış, Medeni Hukukun yürürlük kaynakları ve uygulaması, Medeni Hukukun bazı temel kavramları, konularını muhtevi üç bölüme ayrılmış. yazarın, 1970-1971 ders yılına ait ders notlarıdır.

MEDENİ HUKUK. Genel prensipler, Kişinin Hukuku, Aile Hukuku. (1-3. Kitaplar) : **Dr. Bülent Köprülü**. İstanbul Üniversitesi Hukuk ve İktisat Fakülteleri Medeni Hukuk ve Toprak Hukuku profesörü. İstanbul Üniversitesi yayınlarından No : 1656, Hukuk Fakültesi : 359. Fakülteler Matbaası İstanbul-1970 - 1971. 753 sahife Fiati. 40,25 TL.

Eser 3 kitaptır, Birinci kitap : Genel prensipler, ikinci kitap : Kişinin Hukuku (gerçek kişiler, Tüzel kişiler). Üçüncü kitap : Aile Hukuku (Evlilik, Hısımlık, vesayet hukuku) dur.

Eser hukuk öğrenimi için hazırlanmıştır.

ÖRGÜTLERDE KARAR VERME : Doç. Dr. Oğuz Onaran. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi yayınları No : 321. 292. Sahife, Fiati 18. TL.

Eser'in Örgüt ve karar kısmında, Biçimsel Örgüt, örgütlerde karar verme, modelleri ve usullik, örgütsel karar verme, konuları. İkinci kısımda : Bireyler ve örgüt gruplar; üçüncü kısımda : Bildirişme, yapısal etkenler konuları incelenmiştir. Eser bu sahada mevcut boşluğu doldurucu nitelikte, hazırlanmıştır. Eserin sonunda yararlanılan kaynaklar bu konudaki araştırmacılara faydalı kapasitededir.

Zürich Şerhi Serisi

Egger : (Çev : V. Çerniş) Vesayet, 1952, Cilt : 1, Mad : 340 - 381
 Egger : (Çev : V. Çerniş) Vesayet, 1955, Cilt : 2, Mad : 382 - 438
 Oser - Schönenberger (Çev : Prof. Dr. İ. Sungurbey) İsviçre Borçlar

Kanunu Şerhi, 1964, Mad : 492 - 529

15.00

Oser - Schönenberger : (Çev : Prof. Dr. Fikret Arık) İsviçre Borçlar

Kanunu Şerhi, 1966, Birinci Fasikül; Madde : 184 - 215

5.00

Bern Şerhi Serisi

Becker : (Çev : Dr. Bülent Olcay) İsviçre Medenî Kanunu Şerhi. VI. Cilt :
 Borçlar Kanunu. I. Kısım : Genel Hükümler. Fasikül I : Madde
 1 - 36. Ankara 1967

7.50

Becker : (Çev. Dr. Kemal Reisoğlu) İsviçre Medenî Kanunu Şerhi. VI.
 Cilt : Borçlar Kanunu. I. Kısım : Genel Hükümler. Fasikül II :

Madde 37 - 63 Ankara 1968

7.50

Becker : (Çev. Dr. Osman Tolun) İsviçre Medenî Kanunu Şerhi. VI. Cilt :

Borçlar Kanunu I. Kısım : Genel Hükümler. Fasikül III : Madde
 64 - 103 Ankara 1969

7.50

Yargıtay Kararları

İçtihadî Birleştirme Kararları. Hukuk Kısım, 1930 - 1947

6.00

»	»	»	»	»	1955	7.5
»	»	»	»	»	1956	50
»	»	»	»	»	1952	10
»	»	»	»	»	1953	25
»	»	»	»	»	1954	25
»	»	»	»	»	1955	25
»	»	»	»	»	1956	25
»	»	»	»	»	1957	25

Yargıtay Kararları 1941 - 1942 Ceza Kısım

3.00

»	»	1944	»	»	3.00
»	»	1945	»	»	3.00
»	»	1946	»	»	2.50
»	»	1948	»	»	3.00
»	»	1949	»	»	2.00
»	»	1950	»	»	2.00
»	»	1951	»	»	3.00
»	»	1952	»	»	3.00
»	»	1953	»	»	3.00
»	»	1954	»	»	2.5
»	»	1955	»	»	2.5
»	»	1959	»	»	1.0
»	»	1941 - 1942 Hukuk Kısım	»	»	3.
»	»	1944	»	»	3.
»	»	1945	»	»	3
»	»	1946	»	»	2
»	»	1948	»	»	2
»	»	1949	»	»	2
»	»	1951	»	»	2
»	»	1952	»	»	2
»	»	1953	»	»	2
»	»	1954	»	»	2
»	»	1955	»	»	2
»	»	1959	»	»	2

Diğer Yayınlar

Yargıtay Yüzüncü Yıl Dönümü Armağanı

» » » » » (Albüm)

755

Dr. Recai Seçkin : Yargıtay Tarihçesi, Kuruluş ve İşleyişi.	10.00
İsviçre Federal Mahkeme Kararları 1945	1.00
» » » » 1946	1.00
» » » » 1947	1.00
Wieland : (Çev : İ. H. Karafakih) Aynı Haklar, İkinci baskı, 1949, Cilt : 2	7.50
Wahl : (Çev : K. Berker) Deniz Ticareti Hukuku, nazari ve ameli, 1948	3.00
Bustamente Sirven : Hukuku Hususiyei Düvel Kanunu Projesi, 1930	50
Vehbi Yekebaş : Suç ve Suçlunun Taaddüdü ve Cürme İştirak, 1952	1.50
Dr. Recai Seçkin : 1964 - 1965 Adalet Yılına Açış Söylevi.	50
Seçim İşlerinde İtiraz ve Şikâyetler Klavuzu. (T. C. Yüksek Seçim Kurulu Yayınlarından), 1964	2.50
Eshabı mucibeli Avukatlık Kanunu ve Talimatnamesi, 1939	50
Inhulsen : (Çeviren : Rifat Taşkın) İngiliz Ceza Muhakemeleri Usulü, 1938	1.00
Kerdan'el : (Çeviren : Rasih Yeğengil) Şahitlik ve Şahidin Psikolojisi, 1937	50
Ceza Hukukunu tevhid birinci beynelmilel konferansı. Varşova, 1 - 6 İkinci teşrin 1927. Konferans vesikaları. Çeviren : Mustafa Nuri Devres	8.00
Ceza Hukukunu tevhid üçüncü beynelmilel konferansı. Brüksel, 26 Haziran 1930 Konferans vesikaları, Çeviren : Mustafa Nuri Devres.	3.00
Ceza Hukukunu tevhid beşinci beynelmilel konferansı. Madrid, 14 - 20 Birinci teşrin 1934, Konferans vesikaları, Çeviren : Mustafa Nuri Devres	3.00

Adalet Dergisi

1937 Yılı (1 - 7 sayılar kalmamıştır)	Sayısı	30
1938 »	»	30
1939 » (9, 10, 11 ve 12. sayılar kalmamıştır)	»	30
1940 »	»	30
1941 »	»	30
1942 » (1, 3, 12)	»	30
1943 » (7)	»	30
1944 » (1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11 ve 12. sayılar kalmamıştır)	»	30
1945 » (1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 12. sayılar kalmamıştır)	»	30
1946 » (2, 3, 12. sayılar kalmamıştır)	»	30
1947 »	»	30
1948 »	»	30
1949 »	»	1.00
1950 » (9, 12)	»	1.00
1951 » (1, 2, 3, 5, 9, 12. sayılar kalmamıştır)	»	1.00
1952 » (1, 2, 3, 4. sayılar kalmamıştır)	»	1.00
1953 »	»	1.00
1954 »	»	1.00
1955 »	»	1.00
1956 »	»	1.00
1957 »	»	1.50
1958 »	»	1.50
1959 » (Üç ayda bir olarak 4 sayı çıkmıştır. 1, 2, 4 üncü sayı kalmamıştır)	»	4.50
1961 » (9 - 10 sayılar kalmamıştır)	»	2.50
1962 » (3 - 12. sayılar kalmamıştır)	»	2.50
1964 » (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sayılar kalmamıştır)	»	2.50
1965 » (1, 5 - 6, 10 - 12. sayılar kalmamıştır)	»	2.50
1966 » (5 - 6 12. sayılar kalmamıştır, 1 ve 2. sayılar 250 kuruştur)	»	
1967 » (1 - 10 12. sayılar kalmamıştır)	»	2.00
1968 » (3 - 4. sayılar kalmamıştır)	»	2.00
1969 »	»	2.00
1970 »	»	2.00

Resmi Kararlar Dergisi

1966 Yılı (11. sayısı Mart ayında yayınlanmıştır. 11, 12)	Sayısı	1.50
1968 » (1, 2, 3, 4, 7, 8, 9, 10, 11 ve 12. sayılar kalmamıştır)	»	1.50
1969 » (1, 2, 3, 5, 6, 10. sayılar kalmamıştır)	»	1.50
1970 »	»	1.50